Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 19 ДЕКАБРЬ 1985 ШУ. ★ № 152 (7187). ★ Мах 3 кеп.

КПСС XXVII СЪЕЗДА—ХЬИНАРЕЧА КЪАХЬЕГАМА 27 ДЕКАДА!

ЛаьрхIар кхоачашду

Укх шера планагIа паччахьалкхенга 2600 тонн шурен 520 тонн дулхи дохка дезаш бар «Назрановский» совхоза къахьегамхой. Из ханал хьалха кхоачаш а я, хIанз шийтталагIча пятилетка чотагIа къахьегаш ба совхоза хьайбаш леладераш.

Из толам баккха аьттув баьнна доахан дика кхабарах а зоотехнически бокъонаша дIа ма деххара гIулакхаш дарах а.

Диза долаш хьайбаш Iаьнгара дахара шортта доакъар Iалашдаьд совхозе.

Социалистически яхье хьалха ба доаркаш Темирханова Маржан, Сагова Марем, Плиева Райхьант. Айдаева Зайнап, скотникаш В. Оздоев, Т. Богатырев, кхыбараш.

М. ЧАХКИЕВ.

* * *

Малгобекски бурув тохара балхий управленерча 15 бригада пхе шера задани кхоачашъяьй. Царех я буровой начальникаш Чилиев Iалихан, Ильясов Лема, Бадалов Юрий, Романов Игорь, Касьяненко Николай, Гандалоев Мухьмад, кхыбараш керте латта коллективаш. ХIанзлехьа шийтталагIча пятилетка чотагIа цар техад эзараш метраш бурув.

Дика чакхдоакхаш латт УБР коллективо ер шу. Цхьайтта бетта планал совгIа цо техад 620 метр бурув. Къахьегама овсарле лакхъяра паччахьалкхен план пши процент совгIа тIехкхоачашъяьй..

* * *

Парте XXVII съезда сийна тIайийца доккхий декхараш ханал хьалха кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба Грозненски маькха комбината болхлой. Ер шу доладелча денз паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цар ехкай 55 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци, арахийцай 30 эзар гаргга сом мах бола товарни продукци. Къахьегама овсарле планал совгIа цхьа процент лакхъяра задани а толаме кхоачашъяьй комбината коллективо.

Бахха-дика толамаш доахаш хиларца белгала яьннай Шайхаев ИсмаIали Алиев Дайильбени керте латтача цхьоалагIчен шоллагIчен маькх еча заводийн Ахъядов Хьасана кулгалдеча кондитерски цехеи коллективаш.

Деша дай бац

Iан кхаь бетта заданегIа 120 эзар тонн органически удобренеш яхка езаш я Сунженски района колхозийи совхозийи кхашка. Царех 50 эзар тонн дIаяхьа декхарийла яьй «Сельхозхиме» объединене предприяти, 20 эзар тонн — «Сельхозтехника», 50 эзар тонн — района боахамаша шоаш.

16 декабрь хьатIаотташ кхашка дIайихьа органически удобренеш 8 эзар тонн мара яц — еррига яхка езарех 6,7 процент. Из болх баьб «Сельхозхиме» объединене предприятерча механизаторашеи шоферашеи. Цхьабакъда, цхьа тонн хиллал дола даьга кхо кхай тIа дIадихьадац «Сельхозтехника» объединене, района цхьанна колхозо, совхозо.

Кхашкара балхаш чакх а даьнна, юрта боахама техника эгара мукъагIа йола ха я хIанзаръяр. Из ишта дале а, цох ма могга пайда а эцаш шоай кхаш хьаьндара оарцагIбаьннабац «Путь к коммунизму», XIX партсъезда, «Победа», Кирова, XX партсъезда цIерагIча колхозий а кхыча боахамий а кулгалхой.

ХIаьта ха сиха дIайодаш латт, хаоттам мишта латтаргба ховш а дац гIулакх. Из кхетадича лоаццача юкъа дIаяхьа езараш дукха удобренеш я. Уж балхаш лерттIа вIаштIехьдаха декхарийла ба РАПО кулгалхой, специалисташ.

С. СУРХОЕВ.

* * *

Ш. Ш. Мусаев керте латтача «Чечнигобувьбыт» яхача объединене кхоачашдац парте XXVII съезда сийна тIайийца декхараш а пхе шера план а.

Духхьал укх шера цхьайтта бетта ара ца хецаш йисай 175 эзар сома маьха продукци. Кхы дикагIа лелац объединене коллектива болх укх декабрь бетта.

* * *

Ший деша да йоацаш хьайоагIа «Чечнигавтотранс» территориальни объединенена чуйоагIа Т. Сшаев керте латтача Грозненски № 1 йола пассажирски автотранспортни предприяте коллектив а. ДIабахача цхьайтта бетта паччахьалкхен планагIа дIахьа вига везарел 534 эзар пассажираш кIезигагIа вигав цо.

ТIайийцача социалистически декхарех шин дийнахьа болх балла доагори доагора-смазочни материалаши кхое езача, уж дуккагIа йоаьй.

КОНФЕРЕНЦЕ ДЕЛЕГАТ

ДОЯРКА ТОЛАМ

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза Долакха-Юртарча шурий комплексе къахьегаш я доярка Балхаева Дуги.

Цига ялехьа хьалхагIа дийтта шера болх баьбар цо цу совхоза ТIой-Юртарча № 2 йолча ферме.

Шурий комплексе кхоабараш дикача фух долча шинарех хьахинна къона доахан да, доал дарген кхабарген хьежжа шура а лургйолаш. Дог лазаш царга хьожаргбола доаркаш лаха эттача, совхоза кулгалхошеи парткомои лаьрхIар КПСС член Балхаева Дуги цига хьожае. Цо гIулакхашца хьахьекхадар ше йоккха опыт йола болхло хилар.

Цхьа шу дIадахийтацар хьинар долча доярка ший плани тIайийца декхари ханал хьалха кхоачаш ца деш. Цун толам Даьхено белгалбаьккхабар Къахьегама ЦIеча Байракха орден а енна. Цудухьа уж догтийша бар шийх бенна тешам цо боабергбоацилгах.

«КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача девизагIа къахьегаш болча совхоза хьайбаш леладераша укх шера итт бетта баьча балха итогех социалистически яхье котбаьннараш а лаьрхIа КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота еннай.

Из толам боаккхача эгара доккхагIа дакъа юкъеденад Тимурзиев Iалихана кулгалдеча шурий комплекса коллективо. Цу юкъа хIара Iаттагара 2430 килограмм шура яьккхай цига, шера план кхо бутт хьалха кхоачаш а еш.

Цхьейтта бетта итогех хIара Iаттагара 4516 килограмм шура яьккхай Балхаева Дуге, шера планагIа яккха йоагIар 2000 килограмми тIайийцача декхарех 3500 килограмми йолаш. Карара шу чакхдалалехьа из хьокхам 4750—4800 килограммага дIакхоачабе уйла йолаш а я.

Къахьегарга хьежжа сий а ду Балхаевай. Совхоза болхлоша районни Совета депутаталла хержай из. Назрановски районни партийни конференце болха юкъе дакъе лоецаш хиннай совхоза дикагIйола доярка. ХIаьта коммунисташа доккха сий даьд Балхаева Дуге, Нохч-ГIалгIай областной партийни конференце делегаталла хержай из.

С. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: Балхаева Дуги.

И. ПЛИЕВА сурт.

Февраль бетта чотагIа

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводера № 43-3 йолча каталитически крекинга установка коллектив тIадоагIача шера февраль бетта тIеххьарча деной чотагIа къахьегаш я.

Яхье хьалхалатташ я бокхагIбола операторащ Н. Южакови В. Степанови керте латта сменаш. Ер шу чакхдалалехьа шийтталагIча пятилетка чотагIа цар арахецаргья 700 эзар сома маьха товарни продукци.

Иштта дика болх а беш, ханал цхьа бутт хьалха шера план кхоачашъяьй ЛЧ-35 яхача установка технологаша а. Юхейисача юкъа цар арахецаргья 30 эзар тоннал чухьнахьа йоаца мехкдаьтта продукци.

Укхаза дика болх бу бокхагIбола операторащ В. Бадикови В. Стародубцеви керте латтача сменаша.

З. УШАЕВ.

ДИКА КАЙОАЛ

«КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоаржаьяьча «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахоша духхьал цхьайтта бетта планал совгIа даьккхар 47380 тонн «Iаьржа дошув». Декабра хьалхарча 15 дийнахьа а заданел совгIа цар даьккхад 1500 тонн совгIа мехкдаьтта. Долче шера тIайийца хинна социалистически декхараш ханал ах бутт хьалха тIехкхоачашдаьд. ХIаьта шера декхарел тIех цар доаккхаргда 5 эзар тонн мехкдаьтта.

Из де цар вIаштIехьдаьлар шоай къахьегами социалистически яхьи кхетамца вIаштIехьа а яьккха, балха ханахи къаьнача скважинехи бизза пайда ийбарах. Цул совгIа, бурувдеттараша йисте а яьккха, царга хьаеннай дIабахача цхьайтта бетта керда пхийтта скважина. Цар а дуккха дукхагIа хилийтар доакхаш дола мехкдаьтта.

Кхом барен хьурмат дарен режим чIоагIъяр мехкдаьттахоша тIагIертта къовсам лоаттабарах а доккха беркат даьннад. Цхьайтта бетта цар кхояьй 403 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 1484 гигакалори йовхала энерги, 337 тонн условни доагор, 1162 тонн Iаьржен бос болен металл.

Къахьегама овсарле планал совгIа цхьа процент лакхъяра парте енна задани цкъаи ахаззен тIехкхоачашъяьй мехкдаьттахоша. Цхьайтта бетта планагIа лаьрхIачул совгIа товарни продукци маьхала яккхарах паччахьалкхенна ши миллиони 90 эзари сом пайда баьб цар.

Яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я В. К. Скворцов керте латтача цхьоалагIча цехен А. В. Кузьмина кулгалдеча йиъалагIча цехеи коллективаш. Паччахьалкхен планал совгIа НГДУ деррига даьккхача мехкдаьттах дукхагIдар цар даьккхад. Шоай толамаш цар хетаду парте аргIанарча XXVII съезда.

А. ТИЩЕНКО.

Съездагара съездага

ХЬАЛХАЛАТТАРЕХ ЦАI

«Грозтрубопроводстрой» треста коллективо республикерча гIишлош еча организацеех эгара хьалха рапорт делар XI пятилетка заданеш кхоачашъяь хиларах. Пятилетка дерригача шерашка къахьегама овсарле лакха йолаш, гIишлош яра балхашка дIадодар нормал лохагIа долаш, материалий кхоми хьурмати деш хьаенай из.

1982 шера социалистически яхье доккхий толамаш дахарах цун коллективана елар КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх. ХIаьта укхаза белгалдаккха доагIа треста гIишлонхоша хьалъю объекташ — мехкдаьтта, газа, мехкдаьтта продуктай проводаш — мехка Энергетически программа кхоачашъеча боккха лоархIам болаш хилар.

Бакъда духхьала из цхьа тайпа балхаш даь а Iац из. Цо хьалду нах чубаха цIенош, социальни, культура, быта объекташ. Тресте я 3 гIишлон-монтажни управлени, дIа-са лела механизированни колонна, технически комплектаце управлени.

Республикерча гIишлош еча организацеех эгара къонагIчарех цаI я трест. Из йиллар 1979 шера. Ше хьахиннача шоллагIча шера денз хадданза толаме болх беш хьайоагIа из.

ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка треста гIишлонхоша паччахьалкхенна 7 миллион сом гаргга пайда баьб. Цу юкъа къахьегама овсарле 40 процент совгIа лакхъяьй. Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад производствана интенсификаци яреи къахьегама овсарле лакхъяреи чотагIа.

Бригадни подряд шерра юкъейоалаяр бахьан долаш треста коллектива дуккхача даькъе йиш хилар хьалъеш йола гIишлош яь йистеяхара программа кхоачашъе.

Треста СМУ-3 йолча коллективо балхаш деча территоре йоккха моттиг дIалоац. Цун гIишлонхоша хьал а яьй, хьал а ю Нохч-ГIалгIайчене, Дагестане, Къулбаседа ХIирийчене, Украине, Грузе, Азербайджане, Астрахански областе, мехка кхыча моттигашка йоккхий промышленни объекташ.

Пятилетка шерашка СМУ-3 йолча коллективо йиллай 3 насосни 3 компрессорни станци, 167 километр мехкдаьтта проводаш, 472 километр газопроводаш, 338 километр мехкдаьтта продуктай проводаш, бувзама 1203 километр кабельни линеш.

Цу управлене болхлоша хьалдаьд 38 эзар квадратни метр хула нах чубаха цIенош, шиъ берий беш, больница корпус, торгови центр.

ТIехь-тIехьа чIоагIагIа айлу треста подразделенешка парте съезда хьалхара социалистически яхь. Цу яхье массаза а санна хьалха я СМУ-3, СМУ-1 йолча, ПМК коллективаш. ХIаьта бригадашта юкъе яхье хьалха я Талдиева, Ганижевас, Ажигова, Петрикова, Хаджиева, Точиева кулгалдеш йола бригадаш. Царна юкъе а къаьстта белгалъяккха йоагIа Ажигов Махьмада Беслана кулгалдеш йола бригада. Цо ду халкъа боахаме боккха лоархIам бола балхаш. XI пятилетка шерашка бригада гIишлонхоша болх баьб Быково-Волжский яха газопровод, Тихорецкая — Грозный яха мехкдаьтта провод, Малхбузен СибарегIе—Урал — Поволжье яха мехкдаьтта продуктай провод юллача, кхыча дуккхача моттигашка. Цу массанахьа а хьинаре къахьегаш, плани тIайийца декхараши тIеххоачашдеш чакхъяьннай из.

Бригадана юкъе 30 саг ва. Уж тайп-тайпарча къамех бола нах ба. Цар къахьег цхьан цIен дезала санна барттайна. Из бригада шийн тайпара йола гIишлош ю управлени я. Цо болх бу хозрасчетни формагIа. Тресте цо эгара хьалха дIайолайир бригадни подряд. Цун болхлоша къахьег цхьан нарядагIа. Бригадана доагIа алапи дIадекъ хIаране къахьегама юкъе дакъа лацарга хьежжа.

Укх шера дIаяхача кхаь квартале бригадо дир цхьа миллиони 924 эзари сома маьха гIишлон-монтажни балхаш, царех 1 миллиони 706 эзари сома маьха дараш хозрасчетни хьисапе а деш.

Бригадо шийн пятилетка кхоачашйир 4.5 шера. Бригаде шерра дIахьоча, парте XXVII съезда хьалхарча социалистически яхье, хьалха а санна, хьалхарча мугIаре ва электросварщик Ажигов Мембулат, сварщик Эльдаров Борис Ильясович, машинисттрубоукладчик Цайко Иван Иванович, кхыбараш. Царех хIаране портрет управлене а треста а сийлен улга тIа кхаьчал. Бакъда тIехьавусаш-м цхьаккха а вац бригаде.

Парте XXVII съездага кхачалехьа XII пятилетка хьалхарча шера задани кхоачашъяра гаргагIерта накъаяха лерхI бригадо.

Массаза а хьалха латташ хьайоагIа Ганижева Зинандас кулгалду отделочни балхий бригада а. Духхьала дIаяхача кхаь квартале гIишлошта штукатурка еш, кIир тохаш, басар хьокхаш, 350 эзар сом мах бола балхаш даьд цо, хIаьта пятилетка шерашка— 2 миллиони 382 эзари сом мах бола балхаш.

Бригадо тресте эгара хьалхарчарца кхоачашъяьй ший пятилетка. Шу чакхдала юхейисача хана 120 эзар сома маьха болх бе декхар тIайийца къахьегаш я бригада. Пятилетка шерашка цо болх баьб тайп-тайпара гIишлош еча, цо кходаьд укх шера 400 килограмм басар, ах тонн цемент, 10 кубометр хьун материалаш. ХIанз цо болх бу Грозне, Маяковске цIерагIча улицагIа 44 квартира йола цIенош хьалдеча. Уж ханал хьалха, парте съезд хьаелла ди тIакхоачаш йистедаха лерхI бригадо.

Бригадерча яхье хьалхарча моттиге болаш хьабоагIа штукатураш, маляраш Тутаева Моаша, Попова Галина Григорьевна, Суконова Малика.

Дика кIийле кийчъяь дIайолаю треста коллективо шийтталагIа пятилетка, толамаш кхы лаьгI ца долийташ парте XXVII съезда накъаяха дага я из.

Ю. ЧАХКИЕВ.

УДОБРЕНЕШ—КХАШКА

1986 шера ялата а доакъара а культураш дика хьувкъаяра укх Iай шоай деза балхаш чакхдоахаш боахк «Гикаловское» яхача производственни объединене механизатораш.

Царех да кхашка органически удобренеш яхкар. ПланагIа товса йоагIараш 3 эзар тонн йолаш хIанзле 3,1 эзар тонн дIайихьай механизатораша. Из болх беш я низбола К-701, Т-150 марках йола трактораш.

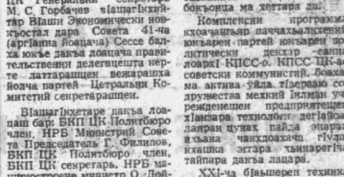
Шоайла яхье а баьнна къахьегаш болча механизаторашта юкъе эгара дикагIа болх бу Алиев Рамзана. К-701 яхача трактораца болх беш ва из. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа 140 тонн даьга кхо дIахьу цо кхай тIа, нормагIа дIадахьа доагIар 56 тонн долаш.

Цунца нийсбала гIерташ хьинар айденна къахьегаш ба КПСС член Хазаев Усайман, комсомолец Мальсагов Аборашид. Цар Т—150 яха трактораш лелаю. Ден сердалонах болх а беш дийнахьа 110—120 тонн дIахьу царех хIарапе, ЦаIи ахи балха норма кхоачашъю хIара дийнахьа Мутиев СаIида а.

Механизаторий иштта толаме болх бе аьттув боал механически погрузчика тIа вагIача Умаров Увайса хьинар ца кходеш къахьегарах. Геттара сиха тIайотт удобренеш йоккха балха опыт йолча механизатора. Цхьа ди дIадахийтац цо ший балха норма кхоачаш ца еш.

Интенсивни хьисапе лаьттан культураш хьалкхеяра эшараш шоай ханнахьа кхоачашдара тIатеIIа балхаш деш боахк объединене механизатораш.

С.-М. ЯСУЕВ.



КРЕМЛЕ ВIАШАГIКХЕТАР

17 декабре Кремле КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачев вIашагIкхийтар ВIашн Экономически новкъостал дара Совета 41-ча (аргIанна йоацача) Сессе балха юкъе дакъа доацача правительственни делегацешта керте латтаращцеи вежарашха йолча партей Цетральни Комитетий секретаращцеи.

ВIашагIкхетаре дакъа лоацаш бар: БКП ЦК Политбюро член, НРБ Министрий Совета Председатель Г. Филипов, БКП ЦК Политбюро член, БКП ЦК секретарь, НРБ машиностроене министр О. Дойнов; ВСРП ЦК Политбюро член, ВНР Министрий Совета Председатель Д. Лазар, ВСРП ЦК Политбюро член, ВСРП ЦК секретарь Ф. Хаваши; КПВ ЦК Политбюро член, СРВ Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель То Хшу, СРВ Министрий Совета Председатела заместитель, СЭВ-ера массазара викал Чан Куйнь; СЕПГ ЦК Политбюро член, ГДР Министрий Совета Председатель В. Штоф, СЕПГ ЦК Политбюро член, СЕПГ ЦК секретарь Г. Миттаг; Куба Коммунистически парте ЦК Политбюро член, Куба Республика Паччахьалкхен советеи Министрий Советеи Председатела заместитель, СЭВ-ера массазара викал К. Р. Родригес, Куба Коммунистически парте ЦК секретариата член, СССР-ера Куба Республика посол Л. Сото; МНРП ЦК Политбюро член, МНР Министрий Совета Председатель Д. Содном, МНРП ЦК Политбюро член, МНРП ЦК секретарь Д. Моломжамц; ПОРП ЦК Политбюро член, ПНР Министрий Совета Председатель З. Месснер, ПОРП ЦК Политбюро член, ПОРП ЦК секретарь М. Возьняк; РКП ЦК Политисполкома член, СРР правительства Премьер-Министр К. Дэскалеску, РКП ЦК Политисполкома членалла кандидат, РКП ЦК секретарь Ш. Андрей; КПЧ ЦК Президиума член, ЧССР правительства Председатель Л. Штроугал, КПЧ ЦК Президиума член, КПЧ ЦК секретарь М. Якеш.

Советски оагIонтахьара дакъа лоацаш вар КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель Н. И. Рыжков.

ВIашагIкхетаре дакъа лоацарашка дег тIара моаршал а хоатташ, М. С. Горбачева белгалдаьккхар, СЭВ-а Сесси социалистически содружества вахаре йоккха событи хилар. Лаккха мах бир цо СЭВ-а членаш долча мехкий 2000-ча шерага кхаччалца йола Iилма-технически прогресса Комплексни программа кийчъеш коллективно баьча балха.

Социалистически строя йоккхий таронаш лу Iилма-технически революце лахкаленаш караерзаяра. Цу даькъе вай доахача толамех тийша да социализма совленаш йизагIа хьаеллилга, вай мехкий экономически, социальни, духовни потенциал сихха ондайоахилга, уж технологически кхычарех тийша хIама доацаш а империализма оагIонгахьара беча низеи шантажеи айп дергдоацаш а хулга. Цунга бода никъ Iилманеи техниканеи керда карагIдувларий, низаш вIашагIтохара, цхьана леладеча гIулакхий лоархIамегIарча лостамашка бувзамаш айхагIа леладара ларда тIа общественни производствана хьайзза гола тохарга гIолла улл.

Комплексни программа кхоачашъяро доккха дакъа лаца деза, белгалдаьккхар КПСС ЦК Генеральни секретара, вежарашха дола мехкаш социально-экономически дегIадоагIилга сихдеча, цар цхьоагIон кхотадалари чIоагIдеча, хIаьта из цар эгара лакхерча кулгалхой хиннача вIашагIкхетарашка вIаштIехьбаьккхача юкъарча накъа бокъонца ма хеттара да.

Комплексни программа кхоачашъяр паччахьалкхений юкъареи партей юкъареи политически декхар санна лоархI КПСС-о. КПСС ЦК-ас советски коммунистий, боахама актива уйла тIерааю содружества мехкий Iилман учрежденешеи предприятецеи хIанзара технологи дегIайоалаяран цунах пайда эцараи цхьана чакхдоахача гIулакхашка эгара хьинарегIча тайпара дакъа лацара.

XXI-ча бIаьшерен техника хьаеш хиларо дIадех, белгалдаьккхар М. С. Горбачева, творчество, инициатива хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIаерзаелга, царпа шерра никъ лулга. Из долла хIама вай мехкашка долаш да. Укхаза шерра аре хьаеллалу берригача къахьегамхой, къаьстта а вай кагирхой почин, талант хьахьокхара.

Ма дарра аьлча, вайна хьалхашка эттад дикалга диллача керда дола декхараш. Цудухьа болх вIаштIехьбаккхарца а лаца беза керда никъ, къаьстта а ВIаши Экономически новкъостал дара Совете.

Юкъарча хьашташта ма хеттара я Комплексни программа. Цу чу ехкай вахаро, практико техка цхьатарарча бокъонегIеи вIашн гIойле йолча тайпарен цхьана гIулакхаш леладара принципаш. Опыто хьахьокхачох, къаман декхараш сихагIа а эффективнегIа а кхоачашду erригача содружества таронаши лерхIараши теркалдеш хилча, нагахьа санна вай юкъарча потенциалах кoг-гIортолга хилча.

Социализм духьала я кертера империалистически паччахьалкхенаш санна технологеш шо-шоай къаьста хиларан гегемонизманеи. Комплексни программо лерхI дешаца хьашт долаш долча дерригача социалистически мехкаша цхьана леладеча Iилма-технически гIулакхашка хьинаре дакъа лоацилга. Воай низаш вай вIашагIтохар аьнна вай юхаловлац, кхетадеш ма дарра. Iилма-технически гIулакхаш дунен халкъашта юкъе дIа-хьа шерагIа леладаре.

Лаьттан тIа чIоагIен нийсхо йолен машар хилийтар духьа лоаттабеча къовсамера социализма мехкий хьашташ дерригача халкъашта дагадоахкараштa ма хеттара да. Цунца дувзаденна юха а белгалбаьккхар герзаш дIадахари космоса милитаризаци ца яйтари, дерригача дунен тIа халкъашта юкъера кхерамзле чIоагIъяр духьа, советско-американски паччахьалкхенашта керте латтараш Женеве вIашагIкхетара итогех лаьца яьча заявлене положенеш практически чакхъяхар духьа леррагIа, лаьрхIар кхоачашдара лоаттабеча къовсама лоархIам. Хьанхайкадир вежарашка йолча социалистически паччахьалкхений вIаши дага а яьнна кийчбаь арахьара политически никъ дIахо а дунен политика тешаме конструктивни фактор йолаш латтаргболгах дог тийша хилар.

Хинна беседа чакхйоалаш М. С. Горбачева дийцар КПСС XXVII съезда еча кийчон леламах.

Вежарашка долча мехкий делегацешта керте латтарий цIерагIа къамаьл даьча Г. Филипова баркал аьлар беседа ярахи вежарашха дег тIара тIаэцарахи, социалистически экономически интеграци кIоаргъяра юкъе Советски Союзо доккха дакъа лоацаш хиларах.

Безаме, дIа-хьа дувцар вIаши дика кхетадеш чакхъяьлар беседа.

(ТАСС).

ВИЗИТ ЧАКХЪЯЬННАЙ

17 декабре Москвера дIавахар Иракски Республика революционни командоване Совета Председатель, Президент Саддам Хусейн. Советски кулгалхоша вийха балха доттагIала визитаца вена хилар из СССР-е.

Аэродроме хьаша накъавоаккхаш вар КПСС ЦК Политбюро член, СССР Лакхехьарча Совета Президума Председатель А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Э. А. Шеварднадзе, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхара заместитель В. В. Кузнецов, кхыбола официальни нах.

Аэропорте айьяр Иракен Советски Союзеи паччахьалкхений байракхаш.

* * *

Цу дийнахье а Багдаде кхаьчав С. Хусейн.

(ТАСС).

Ермоловски коа тIарча оалхазарий фабрике дикагIа бола къахьегамхой хьрахабеш хилча эгара хьалхарчарца цIи йоаккх аьшкихьара Удиев Вахий. Ткъаь итт щу совгIа ха я цо цхьан предприяте къахьега. ХIаьта ер иттлагIа шу да пенсе вахачул тIехьагIа а цо хьаьнала болх бу.

Иштта ха яьнна саг ще вале а кагирхошта хьокхам ба цун къахьегам. Цо массехк процент тIехкхоачашъю ший дийнахьара нормаш, хIаьта хьадер даккха хIама доацаш динен тIехдикен кхоачаш а ду.

Кагирхой хьехамча, массехк пятилетка ударник Удиев Ваха дукхаза белгалваьхав сийлен грамоташ, ахчан совгIаташ теларца, цунна еннай Ленински юбилейни медаль.

КПСС XXVII съезда сийна яьржача яхье хьинаре дакъалоацаш хиларца белгала ва Удиев Ваха къаьстта укх шера. ХIара дийнахьара нормаш 140—150 процент кхоачашъю цо.

СУРТА ТIА: В. Удиев.

Я. ЦУЕВА сурт.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГА ХIАРА ДЕННА!

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА ОАГIУВ

ТОЛАМЕ ЧАКХДАККХА ШУ

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Республика промышленни предприятей коллективаша продукци маьхала яккхара 1985 шера 11 бетта план 101,2 процент кхоачашйир, пIанагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхар 23 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци.

Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша планал совгIа Даьхенна деннад 68 эзар тонн мехкдаьттеи 70 миллион кубически метр газаи.

Бензин, полиэтилен, тIоапаш хица лелхийтара йола «4АН-700» яха насосни агрегаташ, йий доаккхача, шурий промышленностя эша оборудовани, электрофотографически аппараташ, макхаш, тракторни прицепаш, хьу, кIир, аьшкбетона конструкцеши оатхалаши, кхачан промышленноста тайп-тайпара продукташ арахецара цхьайтта бетта план толаме кхоачашъяьй.

Социалистически яхье хьалхa латт «Промавтоматика» НПО опытни завода, СССР 60 шу дизара цIерагIча «Оргтехника» яхача производственни объединене, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завода, «Чечингсельстрой» треста аьшкбетона конструкцей завода коллективаш, кхы дукха яраш.

Республикански Агропрома промышленни предприятеша продукци маьхала яккхара 1985 шера цхьайтта бетта план 108, 6 процент кхоачашъяьй, цул совгIа маьхала яьккхай 16 миллион сома маьха яр.

Цхьайтта бетта планах лоархIаяьй кондитерски фабрика, Грозненски, Октябрьски, Самашкински, Сунженски консервни заводий, укупорочни изделей Сурхахински завода, дулха комбината, Гудермесски горпищекомбината коллективаш, кхыяраш.

ДIабахача цхьайтта бетта заводашкеи фабрикашкеи дукха болх баьб производственни мощностех бизза пайда ийбара.

Духхьал чурча таронех бизза пайда ийбарах, кхы тIа капитальни вложенеш дIа а ца ухийташ республикерча дукххача предприятеша дукка дукхагIа арахец продукци. Масала, «Промавтоматика» НПО опытни заводе 18 процент тIакхийттай из, Карабулакски химически реагентий заводе — 13 процент, Грозненски ремонтно-механически заводе — 8 процент, Гудермесски медицински инструментий заводе — 6 процент.

Халкъа эша товараш планал дикка дукхагIа арахийцад «Грознефтеоргсинтез», «Оргтехника», «Чечингконсервпром», шурий промышленноста производственни объединенеша, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», «Пластполимер» ОНПО Грозненски филиала, дулха комбината, кхыча предприятей коллективаша.

ХIаьта а 1985 шереи бIарччача пятилеткан планаш кхоачаш ца еш, предприятош я. Цар бехкагIа халкъа боахамга дIа ца кхоачаш йисай 11,3 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци.

ТIехьаюсачарна юкъе я «Пищемаш», цементни заводий, швейни производственни объединене, Грозненски кога гIирс беча фабрика, кхы цхьайолча предприятей коллективаш.

ДIахо ла мегаргдолаш дац цхьайолча предприятеша договорни декхараш кхоачаш ца делга.

1984 шера 11 бетта арахийцачул ши процент кIезигагIа продукци арахийцай укх шера цу юкъа «Трансмаш» заводе, Электромеханически заводе — 3 процент, Аргунски аьшкбетона конструкцей заводе — 4, Грозненски кога гIирс беча фабрике — 7, «Чеченингушконсервпром» производственни объединене — 4 процент, иштта кхычахьа.

Еррига республика хьаийцача продукци маьхала яккхара цхьайтта бетта план, поставкаш яра заданеш а декхараш а тIехьа дIалаьрхIача, 96,6 процент мара кхоачашъяьяц, дIа ца луш йисай 56,8 миллион сома маьха яр.

1985 шера 11 бетта къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьяц 24 предприяте. Царех я «Пищемаш» ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», «Трансмаш», Электромеханически, Биохимически, цементни заводий коллективаш.

Къахьегама дисциплина чIоагIъяра, бехктоккхам айбара е йоаггIача бесса йоакхо еча производственни коллективаша дика толамаш доах, производства эффективность лакхъю.

ДIабахача цхьайтта бетта зехьа йоаеш хинна балха ха дикка кIезигъеннай «ЭФА» СКБ опытни заводе, «Оргтехника» яхача производственни объединене, Гудермесски медицински инструментий заводе, Нохч-ГIалгIай химически заводе, «Аргунводпром» объединене предприятешка, кхычахьа.

Цхьабакъда, 1985 шера хьалхарча ах шера зехьа йоаяь балха ха «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене предприятешка, Биохимически, «Пищемаш» заводашка, Назрановски трикотажни фабрике, Грозненски кога гIирс беча фабрике дикка дукхагIа хилар соахка цу юкъа йоаьчул. Из бахьан долаш республика промышленносто ара ца хецаш йисай 10 миллион сома маьха продукци.

Производственни коллективай йоккхий таронаш я къахьегама овсарле лакхъяра, царех пайда эцар хIара болхлочун, коллектива сийлен декхар да.

Шу чакхдала юхейиса ха кIезига я, хIаьта цу юкъа а дукхха хIама де кхувргда хIара ди хьинарeча къахьегамца белгалдоаккхе. Деррига низаш тIадерзаде деза производственни программа кхоачашъяра, керда пятилетка хьалхарча деношке а дика дIайолаяра, парте XXVII съезда сийленца накъадахара.

ХАДДАНЗА ЙОАКХО Е

«Чеченингушводстрой» гIишлон управленена чуйоагIача Аргунерча аьшкбетонни хIамаш еча завода коллективо цхьайтта бетта план 21 октябре кхоачашъяьй. Цу юкъа кхояьй 312 тонн цемент 130 тонн метал, 150 кубически метр хьу, дукха доагора - смазочни материалаш.

Из толам боаккхача къаьстта дукха дакъа юкъедихьар С. Товсултанов, А. Х. Демишев керте латтача формовщикийи арматурщикийи бригадаша.

Коммунистий форум хьалаш 1986 шера шик бетта план кхоачашъе дош деннад заводчанаша. Укх шера хьалхарча шин беттаца нийсийнча продукци арахецилга 5 процент лакхде, съезд хьаеллача дийнахьа кхояьча материалий, бийдала, йIовхалеи энергоресурсийи чотагIа болх бе.

Уж деррига гIулакхаш чакхдоахача йоккха моттиг дIалоац цехашка, отделашка вIашагIъехкача партгруппаша. Цар дукха болх бу хьалхалаттарий опыт массанена дIайовзийтара, пайда ийбу социалистически яхьа тайп - тайпарча формаех. Цо гIо ду продукци дикагIа хилийта.

Кулгацца ду балхаш кIезигдара, керда техника балха юкъейоалаяра боккха теркам тIабохийт заводе. Цу нам тIабохийт заводе. Цу даькъе карагIдаьннараш а кIезига дац. Иштта, масала, 1984—1985 шерашка болх бе йолаялийтай 15 тонн хула шиъ вибратор, арматурни цехера компрессор, пресножницаш. МалагIа пайда лу цу кердадараша? Керда вибратораш балха юкъейоалаяро таро хилийтар къахьегама овсарле массехказза лакхъе, хIана аьлча, хьалхагIа укхаза кулгацца деш хинна балхаш дикка кIезигделар.

Социалистически яхьа итогаш ю заводе хIара кIира. Цехий, участкай начальникаша отчет лу партбюрона, профкома. Яхье котбаьннараштa ахчан преми, дIа-хьа тела цIе вымпелаш хьожаю, цар сийна завода коа урагIйохийт - ЦIе байракх.

Шерлуш латт новаторий, рационализаторий, коммунистически къахьегама ударникий мугIараш.

Коллектива толамаш кхы а дикагIа хургдар управлене бехкагIа цхьацца новкъарленаш ца нийслоре. Цо чIоагIа гаьнадаьккхад завода реконструкци елга. Массехк шера цу гIулакха хьахьожадаьча ахчах кхоалагIа дакъа а дIадахийтадац. Укх шера чIоагIа мела лел реконструкци елга. Цхьаькха а да чIоагIа новкъарле еш. Реконструкци яра оттаяь проект дукха гIалаташ юкъе долаш хиларах цхьадола балхаш цIаькха а де дезаш да. Масала, аьшкбетонни конструкцей цеха пропарочни камерай неваш проект харцахьа оттаярах дохаде дезаш хилар. Из ши къахьегам хинна цаIеш, паччахьалкхенна шолха зе хулаш хIама а да. Из тайпа масалаш кIезига дац.

Цхьаькха а да завода гIулакхаш кхы а дикагIа хилийтара новкъарле еш. Из да, бетон кегаеш йола оборудовани геттара тиша хилар. Керда бетонни узел хьае еза ха тIехъяьннай.

ЧIоагIа готтача, шийлача помещенешка къахьега деза бетонщикий. Цудухьа лоха я цар къахьегама овсарле.

Халкъа боахаме чIоагIа эшаш продукци я заводо арахецар, из дикагIа хилийтара дукхагIа терко е езаш да. Иштта йоккхо е еза наьха бытовой хьалаш тоадара.

Р. ЯКУБОВ.

ТОЛАШАГIВОЛА МЕХАНИЗАТОР

Лаьтганца боккъонца доттагIал тоссаденна ва Назрановски района «Экажевский» совхозе къахьегаш вола Гиреев Макшарип. Ткъаь бархI шу даьннад механизатор волаш цо кхашка болх бу. Ялат, коартолаш доакъара культураш хьалкхееча хьинаре дакъа лоац цо. Иштта, лаьтта оахаш, макхаш доахаш, органически удобренеш кхашка дIакхухьаш, ка бола ялати хьажкIаши чуэцаш хиннав Макшарип массе а шера.

Специалисташа тIахьожам лоаттабе безаш хилац Макшарипа хьадер. Цунна дика йовз хIара культура хьалкхеяра йола агротехника. Дохаргдоаца закон а хинна дIаэттад хьалхалаттача механизатора планаши декхараши толаме кхоачашделга.

Къахьегама ветеран ва иттлагIчеи цхьайтталагIчеи пятилеткай ударник, массехказза ВДНХ ваха хиннав. Нормаш тIеххоачаш а еш къахьега цун аьттув боал техника дог лазаш лелаярах, шийй ханнахьа трактора технически гIулакх дарах. Цудухьа кхычарчул дукхагIа болх бу цо.

Йоккха опыт йола механизатор кагийча наьха хьехамча а ва.

ШийтталагIча пятилетке кхы а дикагIа болх бе лерхIаш ва Гиреев.

С. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: Гиреев Макшарип.

З. Батчаева сурт.

ГIУЛАКХАШ ЦХЬАТАРРА ЛЕЛАЦ

Итт сахьат даьннадар тха рейдови бригада «Экажевский» совхоза шоллагIча ферме енача хана. Хьаьшка гIолла доакъар дуллаш боаххка скотникаш мара бацар ферме. Доярк аш божа бийттачул тIехьагIа цIабахабар.

Хьайбаш латтача ерригача помещенешка цIена яр. Къаьстта лостам болаш яр дехка доахан лeладеча. Керда декъа кIалахьарцар даьдар Iаьсий латтача. Шелал чуухаргйоацаш дика тоадаьд кораш, наIараш. Цудухьа чухьа 12—15 градусага кхоачаш йIайха я. Цу хьалечаш йIайха я. Цу хьале уж цамогаш хургхиларах кхера дезаш дац. ХIаьта дIабахача цхьайтта бетта 1,3 процент мара юкъера даьннадац уж.

Лоадамбоаца цхьа дакъа ча ца лаьрхIача деррига доакъар фермана хьатIадена коа дIаоттадаь латт. Аьла аргIашта гонахьа карт яьй.

— Хьайбаш Iангара дахара укх шера тхоашта кийчдаьча доакъара раьза да тхо, — йоах ферма заведующе А. А. Евлоева. — Соахка хIара хьайбана лаьрхIа 9,2 центнер мара Iалашдаь хиннадеце, укх шера дукхагIа да из.

Ерригача помещенешка болх беш я чура кхо, нувхаш арайоаха, доакъар хьатIакхухьа, кхытайпа механизмаш.

ТIадоагIача шера балха дика гIулакх юкъедоаладе лаьрхIад укхаза. Доахан поточно - цеховой хьисапе леладергдолаш да. Кхыча тайпара аьлча, хIара группана лаьрххIа оттаяь рацион а йолаш, дахка кийчденна лекъа, дахка, детташ дола доахан къаьст-къаьстача цехашка леладергда. Къаьсттача Iулашка вIашагIтохаргда дукхагIеи кIезигагIеи шура луш дола доахан а. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья, цкъадале, хьайбай маша алсамбаккха а, шозлагIа-дале, доакъарах дикагIа пайда эца а. Цунца цхьана лохлургда хьайбай продукци яккхарга дIадодар, тIакхетаргда наха ийду ахча. Даьхенна шура дIаллара планаш тIеххоачашъеш я. Соахка 48 мара хиннадеце, укх шера цхьайтта бетта хIара бIаь Iатта тIехьара 68 Iасилг хьакъоастадаьд. Цхьабакъда, шера план кхоачашъяра кхы а шийтта эшаш да. Планал 20 грамм кIезигагIа да шу доладелча денз хIара Iасилга тIакхетийта дулх а.

СалоIача хана сага мел эшар да цIеча уголоке: журналаш, газеташ, шахматаш, шашкаш, и. кх. Цхьабакъда, Iадийха дIайха барзкъаш доацаш чухьа дукха воагIалургвоацаш шийла я.

Пенаш тIа гIолла хьалъухк таблицаш, диаграммаш, плакаташ. Ферма коллектива укх шера тIаийцача социалистически декхарех ма дарра дувц цар тIа. ХIаьта уж мишта кхоачашду хьахьокхаш хIама дац. ХIара хьайбаш леладечо, ерригача коллективо дийнахьа беча балхах дар ха йиш йолаш хIама дац. Цу хьале социалистически яхь лелаярах дувца а эшац.

Декхарех толаме лоархIабераштa, хьаьнала къахьегарашта юкъе я доярка Оздоева Золовбан. Цо цу коллективе болх бу ткъо шу да. Йоккха опыт йолча цо шийй социалистически декхараш хадданза тIеххоачашду. Укх шера план ши эзар килограмм йолаш, цхьайтта бетта хIара кхоабача Iаттагара

РЕЙД

2306 килограмм шура яькхай Золовбана. Дукха шура йоаккх массе хана Картоева Раисас, Алиева Уматкулсума. Геттара дика болх бу Iаьсий леладеш волча Я. Костоева, скотника Х. Халикова, кхычар. Цхьабакъда, цар опыт кхычарна дIайовзийтара деш хIама дац.

«Маяк» совхоза шоллагIча ферме лелабеш дикача фух 240 етт ба. Дукха дика хувцамаш хиннад цига укх шера. Кхоачамболлаш да хьайбаш Iангара дахара Iалашдаь доакъар. Из деррига а фермана юхе хьатIа а дена дIаоттадаьд.

Тешаме тоаьй доахан чулатта помещенеш а. Царна чухьа екъа, йIайха я. Болх беш я автопоилкаш, чура кхо, нувхаш арадоаха транспортераш, кхытайпа механизмаш я.

Хьалха шера хIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача 1500—1600 килограмм шура йоаккхаш хиннаяле, укх шера цхьайтта бетта 2164 килограмм яьккхар. ТIадоагIача шера чотагIа къахьегаш я хIанз цу ферма коллектив. Цул совгIа хIара бIаь Iатта тIехьара цхьайтта бетта 76 Iасилг хьакъоастадаьд укхаза, шера план 80 йолаш. Районе эггара лакхагIа хьокхам ба из.

Дика доал ду Iаьсашта, шинараштa. Уж 2,3 процент мара юкъерадаьннадац укх шера дIалхача юкъа.

Уж толамаш доахийтараш ба эггара хьалха доярк аш Б. Умаева, М. Цечоева, скотникаш А. Нальгиев, Ю. Чаканов, Iаьсий леладеш йола М. Нальгиева санна бола хьадечох дог лазаш къахьега нах. Цхьабакъда, цар салоIам вIаштIехьбаккхара, социалистически яхь йоаржаяра деш хIама дац. Шийла я цIе уголок чуйолча помещене. Чухьа гойтара агитаци яц, аьнна ала йиш я майрра. «Производства хьалха латтараш» яхача стенда тIа толашагIа болча наьха суртий меттел, «Доазол дехьарча хьалхалаттарий опыт», яхаш плакат да хьалтеха. ТолашагIа болчар балха опыт Iомаяр дика да. ХIаьта мичара ха йиш я цар шоай ферма гIулакхех, долчох, цунах дувцаш цIеча уголоке цхьаккха хIама ца хилча?

Ди сайрангахьа ласташ латтар совхоз - техникума ферме тхо даьхкача хана. Долххаше а цIеча уголоке дахар. Цхьабакъда, из къайла корайир. Тахкача гучадаьлар из ремонт янза йолга. Республике массанахьа санна Iангара дахара доахан чусоцадеча дийнахьа — цхьоалагIча октябре кийча хила еза цIе уголок хIанз а тоаянза латташ хилар тамашийна а дар.

Хьалха тхо хиннача шин совхозе санна, ала хIама доацаш дика кийчъяь хьайбаш чулатта помещенеш я укхаза а. Доахан Iангара дахара тоъал да укх шера кийчдаь доакъар а. Шийй ханнахьа рационага хьежжа кхоаб хьайбаш. ЛаьрххIа кийч а дийя мара хьалхашка диллац царна доакъар. Цунна кхом бе вIаштIехьдоалийт цу гIулакхо.

Дукха ба ферме шоай декхарех толаме лоархIабеш бола нах а. Масала, цхьайтта бетта хIара кхоабача Iаттагара 3864 килограмм шура яьккха Ц. Китиева, 2842 килограмм — Ф. Баркинхоева, 3428 килограмм яьккха Т. Ганижева, кхыбараш. Из хьахьокхаш дар доахан чулаттача помещене хьалтеха доаллача хьокхамий улга тIа даь йоазув. Цу тIа хьежача ха йиш яр шу доладелча денз, хIаьта иштта дийнахьеи буси доярк ас хIара кхоабача Iаттагара мел шура йоаккх а.

Цунца цхьана ферме гIолла дийнахьеи буси хIара кхоабача Iаттагара йоаккха шура 5 килограмм гаргга мара яц. ХIаьта «40 лет Октября» совхозе 7 килограмм йоаккх хIанз.

Районе эггара кIезигагIа — 53 мара дац укхаза хIара бIаь Iатта тIехьара хьакъоастадаь Iасилг а. ХIара къонача хьайбана дийнахьеи буси тIакхетийта дулх юкъера лаьрхIача 248 грамм мара дац, план 300 грамм йолаш.

Хьайбаш леладара хьалаш района кхыча совхозел вогIа доацаше а ферма коллектива хьонхамаш иштта во хилар тамаш йолаш хIама да.

Цу тайпара, хьайбаш леладара болх тоабара хIанзчул тIехьагIа де дезаш кхы а дукха гIулакхаш да. Къаьстта йоакхо е еза наьха балха, салаIара хьалаш тоадара, социалистически яхь йоаржаяра, цунна шийй ханнахьа итогаш а еш уж наха дIайовзийтара, толашагIа бараш материально а морально а белгалбахара. Из деш дац, аьнна ала йиш я тхо мел хиннача совхозий фермашка.

ДукхагIа теркам тIабахийта беза фермай ветеринарно-санитарни хьалаш, дарбанпрофилактически, осеменени яра болх тоабара. Доакъар дерригача боахамашка хьайбаш Iангара дахара тоъал кийчдаь дале а, цунна ма хулла кхом бе беза.

Б. ГАЗДИЕВ,
Назрановски РАПО керттера зоотехник;
С. САГОВ,
РСФСР заслуженни агроном, «Путь Ленина» газета отдела заведующи.
А. БЕКОВ,
тха соб. корр.

● *Кхом бе, лораде, лархIа!*

ДУКХАГIА А ДИКАГIА А

Пятилетка йолаелча денз «Грознефтеоргсинтез» объединене предприятеша кхояьй 356 эзар гигакалори йIовхала энерги, бIаь миллион совгIа киловатт-сахьат электроэнерги. Духхьал укх шера кхояьча электроэнерге чотагIа шин дийнахьа болх баьб цо, хIаьта кходаьча доагора чотагIа 1,5 дийнахьа болх беш хиннай из.

Производствана интенсификаци яра, цун эффективность лакхъяра, хIаман кхом бара тIехьа лоаттабеча къовсаме дизза дакъа лоац объединене рационализаторашеи изобретателашеи. Цар производствана юкъейоалаяьй итт эзар рационализаторски предложени, паччахьалкхенна шийтта миллион сом пайда а беш.

Къаьстта дика лел хIаман кхомбара болх СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводе. Ер шу доладелча денз предприяте болхлоша кхояьча ресурсай чотагIа шин дийнахьеи ах дийнахьеи къахьийгад, тIаийцача декхарех кхояьча материалий чотагIа шин дийнахьа мара къахьега ца дезача. Укхаза белгалъяьннай начальникаш Нырков, Минько керте латтача цехий коллективаш. Цар хIанзлехьа кхояьча материалий чотагIа къахьийгад кхаь дийнахьа.

Шоай лицевой чоташ а йолаш, социалистически яхье хьалхалатташ йола бригадаш а кIезига яц заводе. Царех я хIанзле тIайоагIача пятилетка чотагIа къахьегаш йола электроцехера Лысов, Малов, ремонтно-механически цехера Жирков, Кощуба керте латтача бригадай, центральни ремонтно-механически цехера Слободенюка кулгалдеча бригада коллективаш. Цар чота тIа дукха да кходаь доагор, электроэнерги, бийдал, кхы йола материалаш.

Цхьабакъда, из болх цIаккха шаьрра дIабода ала йиш йолаш бац укхаза а. Химзавода балха тIа чIоагIа Iаткъаш гIулакхаш нийслу АПТК оагIонгахьара. Цо шийй ханнахьа реагенташ ца хилийтача болх соцаш, продукци ара ца хецаш, ха зехьа йоаеш моттигаш нийслу химзаводе. Духхьал шийй ханнахьа формалин ца хилийтарах ара ца хецаш йисар итташ эзарий сома маьха продукци. Алюминиеви порошок, четыреххлористи углерод, кхыйола реагенташ, материалаш лоаттаелга юкъагIа доах. Из бахьан долаш сецае езаш хиннай полиэтилен арахецаш йола производство.

Объединене мехкдаьтта кхом бара даькъе дикка хIама карагIдаьнна дале а, цIенхаштт ара кхоачамбоацараш а нийслу. Керттерча фондех пайда ийбара эффективность лохъеннай, цхьан сома маьха арахецаш йолча продукцега дIадодар доагIачул дукхагIа да. Из бахьан долаш хула зе а бIаьш эзараш сомий маьха да.

Б. КОСТОЕВ.

Нохч-ГIалгIай «Терек» яхача мебельно-дахчан хIамаш еча производственни объединене фанеровально - заготовительни цеха болхлоша чIоагIа лоархIаши сийдеши я оператор, коммунистически къахьегама ударник Юсупова Асет. Хьаьнала къахьегаш, башха-дика толамаш дахарца даьннад цун сий коллективе. Асет укх шера парте дIанийцай. Из я халкъа дружинник, пенгазета редактор.

СУРТА ТIА: оператор А. Юсупова.

И. ПЛИЕВА сурт.

Мишта кхоачашду декхараш?

Интенсификаце наькъагIа

1981—1985 шерашка паччахьалкхенга ялат дохкара план 119 процент, шура — 103,8, тха — 109,8, баьцадаараш — 100 процент кхоачашъяьй тха колхозо. Планал совгIа Даьхенна дIаденнад 973 тонн ялат, 270 тонн шура, кхы тайпа продукташ.

Толаме къахьийгад колхозхоша пятилетка тIеххьарча шера а. Дикка тIеххоачашъяьй массе а тайпа продукташ паччахьалкхенга йохкара планаш. ЧIоагIача сортех дола 580 тонн кIа дехкад укх шера колхозо — деррига дIаденначох 41,5 процент. Еррига ехкача шурах 78 процент хулаш яр цхоалагIча сортах йолаш дIачуеннай молзаводе. Дулха дIаденнача хIара бежана дозал 357 килограмм хиннад, хьакхий — 90 килограмм.

Цо таро хулийт производства рентабельность айе. ХIара шера колхозо бу цIена пайда 350—400 эзар сомага дIакхоач. Цох кхоачам а хинна Iе йиш яц. Кхы тIа из лакхъяра къахьега дезаш ба колхозхой.

1986—1990 шерашка а 2000-ча шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальни дегIайоалаяра Керттерча лостамий проекта тIа белгалдаьккхад Iилмеи техникаи лоархIам лакхбар, ма могга Iилма-технически прогресс сихъяр. Духхьал цхьан колхозхоша яьха Iац уж продукташ. Дакъа лоац машинаш, удобренеш, ядохимикаташ, кхыяраш хьаеча болхлоша, дукхача Iилманхоша.

Iилма-технически прогрессах хьадаьнна беркат гуш да. Таханарча дийнахьа колхоза кхашка болх беш я низбола К-701, Т-150 маркех йола трактораш, ка бола ялат, хьажкIаш, кхы тайпа культураш чуэца комбайнаш, кхы дукха техника. Цо таро хулийт сихеи, дикеи къахьегама овсарле лакха йолаши деррига балхаш чакхдаха.

ХIанзарча хано дIадех боахама доалделга эрга а доаккхаш, балхашта юкъе керда прогрессивни формаш юкъейоалаелга Iалашдар. Цудухьа тIа-тIа шерагIа даржаш доагIа коллективни подрядагIа къахьегилга.

Бухсоццаш хьахинначох алапи а эцаш, болх беш ши бригада я колхозе. Царга дIаденнад 4910 гектар лаьтта, техника, кхы тIа мел эшар. Царел совгIа, пхиъ жа Iуй а шиъ хьанхарч лелаю а бригадаш я коллективни хьисапа къахьегаш.

Мехка Iкхачан программа кхоачашъеча низ дIа ма кхоачча ялат дукхагIа даккхара укх дIаяхача гурахьа колхозо 400 гектара тIа дIадийнад дика хьувкъаш дола «Колос» яхача сортагIа кIаи 1400 гектара тIа «Циклон» яхача сортагIа бола мукхи. ХIаьта 300 гектара тIара кIа хьалкхеду интенсивни технологех.

Укх шера толам баькхаб генараш хьалкхедеш хиннача механизатораша а. ЧIоагIа йокъал лаьтталле а, цар аьттув баьннаб хIара гектара тIара 14,5 центнер йоаккхаш уж чуэца. 1986 шера баьцадаараш хьалкхедеча астрахански метод юкъейоалае лерхIаш я колхоз. Цо таро хулийтаргья уж дахареи дохкареи планаш дикка тIеххоачашъе.

Керттерча лостамий проекта тIа къаьстта боккха теркам тIабахийтаб доакъар дукхагIа кийчдара, цун дикал лакхъяра. Ала деза, цу хьакъехьа колхозе дукха кхоачамбоацараш хиларах. Доакъара культураш эсала хьувкъаярах мел эша дика доакъар кийчде вIаштIехьа далац. Из да эIамигача хьайбашта дийнахьи буси дозал кIезига IотIадетталуш хилара бахьан.

ДIахо йодача хана доакъара база чIоагIъелга тоаде лерхIаш я правлени, партком, специалисташ. 1986 шера культураш дика хьувкъаяра а хIаьта доакъар дукхагIа кийчдара а де мел дезар деш ба тха колхозхой. Хьалхxе а кийчдаь Iодехкад бIаьсти культураш дIаюврглола кхаш. Iалашдаьд лакха кондици йола фу. Теркам тIабахийтаб кхашка органически минеральнии удобренеш яхкара.

Бригадашка, фермашка продукцега дIадодар кIезигдара, массадолча хIаманна ма могга кхом а беш, рентабельность лакхъяра, боахама цIена пайда дукхагIа бара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдахара хадданза йоакхо ю колхоза правлене. ЛаьрххIа анализ ю хIара бригада даьчун, продукци йоаккхача дIадодачун кхом баьб е баьбац хьеж.

Масала, укх шера 9 бетта хIара центнер шура йоаккхаш 32 соми 60 кепиги дIадахийтад колхозо. ХIаьта назал дIачуеннача шурах паччахьалкхено 33 соми 92 кепиги деннад, цIена пайда 1 соми 32 кепиги а хулаш. Из йоаккхача дIадодар кхы а лохдеш, боккхагIа пайда бе таронаш йолаш я ферма. Цу юкъа дулха лаьрхIа кхаьбача хIара бежана цхьа центнер дулх IотIакхетийташ 325 соми 76 кепиги хьакхана 149 соми 10 кепиги дIадахийтад. Из а дикка лохде йиш йолаш я колхоз. Царех керттера яр — дIачутела хьайбаш дозал дукхагIа долаш а хулийташ ма могга доакъара кхом бар.

Къахьегарга хьежжа алапеш нийду колхозхоша. Нагахьа санна иттлагIча пятилетке хIара бетта юкъера лаьрхIача 133 сом хиннадале 1984 шера 155 сомага дIакхаьчад из.

Хьинаре къахьегаш дукха болхлой ба колхозе. Механизатораштa юкъе белгалбаьннаб Дошлакиев ИсмаIал, Чеботарев Владимир, Сериков Владимир, кхыбараш. Цхьа ди дIадахийтац цар шоай балха норма 130—140 процент кхоачаш ца еш.

Доярк аштa юкъе хьинаре къахьег Хашакиева Хьавас. Укх шера цхьайтта бетта хIара Iаттагара 3094 килограмм йолаш, шура яьккхай цо, планах яккха йоагIар 2328 килограмм йолаш. Дика болх бу Фаргиева Золовбана, Хашагульгова Любас, Езиханова Хьавас, кхыбараша.

Хьинар ца кходеш къахьег скотника, ветерана Терехин Михаила, скотника Евлоев Хьамзата, Iаьсий леладеча Лисица Марияс, Котиева Марема, дукххача кхыча колхозхоша.

Н. КОНОВАЛОВА,
Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза керттера экономист.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

Ювцаш я КПСС Программа кердача редакце, КПСС Устава де могадеча хувцамий, Керттерча лостамий проекташ

15-16 процент

Пхе шера халкъа боахамга дIайохийта капитальни вложенеш 18—21 проценти подрядни балхий объем 15—16 проценти дукхагIа хилийта.

(1986—1990 шерашка а 2000 шерага кхаччалца йолча юкъе а СССР экономически социальни и дегIайоалаяра Керттерча лостамаш тIара).

ДАЬХЕ ЕЗА IОМАБУ

Халкъа хьал-таро лакхъяра цIенхаштта теркам тIаухийт вай Коммунистически партеи правительстван. Цунна дола цхьаькха цхьа тешал да дукха ха йоацаш кепатеха арадаьнна Керттера лостамаш.

Цар тIа йоах: «...дошкольни учрежденешца бераш Iалашдара проблема гарггарча хана къоастае, цига берашта кхетам балара хьалаш тоаде». Сона бакъахьа хет цу дешашта **«Iалама уголокаш хьанхолларца берашта кхетам ле гонахьара Iалам лораде уж Iомалургдолаш» аьнна IотIатехача.**

ЧIоагIа лоархIам болаш да зIамига граждананаш шоай Даьхе еза Iомабар.

Р. УТЕВА.

Бахача наха бытовой гIулакхаш дар

Социализме мара вIаштIехьдахац сага ший вахар общественничох, къахьегама бытах къоастабаь лоаттабеш йола духьаленаш дIайоахаргйола хьалаш. Исторе чухь духхьашха дуккхача къахьегача адамий быт ши шегIа дегIаухачара дIа а даьнна гIулакх лаьрххIа, планови системагIа из эргаяккхара наькъа тIа даьннад. Производительни низаши производственни отношенеши дегIаахарга хьежжа социалистически пачхаьалкхено де йиш йолаш мел дола хIама ду, ленински дешаща аьлча, «общества **берригача** членашта доллача хIаманца **бизза** кхоачам баран паргIатта, **массе оагIорахьара** уж дегIаахараи».

Коммунистически парте кулгалдеш дола советски халкъ лоарзагIа ца доалаш дода ленински наькъагIа. Промышленности юрта боахами дегIаахарга хьежжа дукхагIа хул советски наьха жилищно-бытовой хьалаш тоадара хьахеца пачхаьалкхени колхозно-кооперативнии рузкъа.

Быта эггара халагIйолча проблемаех цаI я баха нах мел эш чуIеча моттигашца Iалашбар. ТIом чакхбаьначул тIехьагIа къаьстта дукха хьалду вай мехка чуIа цIенош. Цудухьа хIанз 80 процент гаргга бола гражданаш къаьстта квартираш йолаш ба.

ЧуIа цIенош къаьстта дукха хьалду Нохч-ГIалгIай АССР-е. ТIом чакхбаьначул тIехьагIарча шерашка укхаза хьалдаьд 11 миллион квадратни метр совгIа чуIе моттиг йола цIенош. ЧуIа цIенош сихха хьалдеши тоадеши да Грозне. Малгобеке, къаьстта а къонача городашка — Назранеи Аргунеи.

Укх тIеххьарча ткъаь пхиъ шера чIоаггIа эргаьннай республика юрташ. Цигара дукхагIа бола къахьегамхой доккхийча, шифери машин-кирпишки тIайиллача бащха-дикача цIеношка бах. Юрташка бахача наьха кхаь даькъах ши дакъа совгIа бараш газах пайда эцаш ба. Дуккха а дукхагIа долча цIеношка холодильник, хIанзара мебель, телевизор, радиоприемник я.

Укх тIеххьарча итташ шерашка чуIа цIенош хьалдара Iалаьмате йоккха программа кхоачашъяьяле а, чуIа моттигаш хIанз а бизза кхоачамбеш яц. «Парте къаьстта боккха социальни лоархIам бола гIулакх лоархI 2000-ча шерага кхоачача хана, ма дарра аьлча, хIара советски дезал чуIе къаьстта фусам — квартира йолаш е индивидуальни цIа долаш хилийтар духьа **чуIеча цIеной** проблема къоастаелга сихдар... Къаьстта уйда тIайохийтаргья чуIа цIенош дикагIа хьалдара, комфортабельность лакхъяран планировка тоаяран, квартираши цIеноши технически кийчделга эргадаьнкха тоадара,» — йоах КПСС Программа кердача редакце проекта тIа.

Быте хиннача эргалоний лоархIамегIарча хьокхамех цаI — бахача наха производственни а производственни доаца а гIулакхаш дар. Сел гаьна йоацаш дIаяхача хана уж функцеш кхоачашъеш хиннараш керттерча даькъе кустарни мастерскеш яр. КховзткъалагIча шерашка бахача наха бытовой гIулакхаш делга халкъа боахама цхьа дакъа а хинна дIаэттад. 1965 шера мехка союзни автономнии республикашка лаьрхIа министерстваш, управленеш вIашагIъехкар бахача наха бытовой гIулакхаш делга вIаштIехьданкхара.

Нохч-ГIалгIай АССР-е 1965 шерагара 1981 шерага кхаччалца городашка бахача наха бытовой гIулакхаш ду предприятеш 1,3-ззеи юрташка — 1,8-ззеи дукхагIа хиннай, цига болх беш бола нах а ништта 2-ззеи 4-ззеи дукхагIа хиннаб, бытовой гIулакхий объем 3,9-ззи 14,4-ззеи йоккхагIа хиннай. XI-ча пятилетка шерашка быта предприятеш тIехьтIехьа дукхагIа хулаш хьанхай, бахача наха деча бытовой гIулакхий доккхагIдола дакъа шоашта дIатIаийцад цар, цу тайппара, овсаре боаца цIагIара къахьегам юстара а кхоссаш. Къахьегалургдолаш болча дуккхача наьха, къаьстта а кхалнаьха, таро хилар общественни производстве дакъа лаца, советски наха дикагIа салаIараи культура лакхъяраи аьттув болашагIа дола хьалаш вIаштIехьдоахар.

Цхьабакъда, городашкеи юрташкеи бахача наха бытовой гIулакхаш дара даькъе хIанз а да кхоачамбоацараши къоастаянза йиса проблемаши. Вай республике, масала, нах бахача 73 йоккхача юрта цхьаккха тайпа быта служба яц, предприяти яц. Ерригсоюзни хьокхамел тIехьаюс НГIАССР бахача наха деча бытовой гIулакхашка диллача.

Социализма хьалаша йиш хулийт быта сфера дIахо кхы а чIоагIагIа дегIайоалае. Хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдара диза даргдоацар да аьнна хеталу: быта предприятешта специализацни реконструкции яр, дIахо йодача хана бытовой гIулакхий объем шерьелген дикал лакхъелгеи дукхагIа механизаци яра, къахьегама овсарле лакхъяра чотах хургдолаш керда хьалъеш йола быта предприятеш Iилма - технически прогрессо хIанз дIадехараш теркал а деш яр; жилищно-коммунальни боахамеи быта службаи лакхаквалифицированни специалисташ кийчбелга цар материально-технически база шеръярал тIехьа ца дитар.

Парте съездал хьалхарча документаш тIа цхьа хIама хаьдда оттадари цхьадола тIатохараш дари бакъахьа долаш санна хет. ЧIоагIа дегIаена гIулакхаш дара сфера хьаяра дукха хIамаш де лаьрхIад КПСС Программа кердача редакце проекта тIа. Тхона хетачох, цу тайпара болх хьалхагIа а дIаболабаь болаш бар. Цудухьа нийсагIа хургда дIаяздича: **чIоагIа дегIаена гIулакхаш дара хIанзара сфера хьаелга сихдара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаха,** тIаккха дIахо IотIатоха: **къаьстта а юрташкеи керда караерзаеш йолча районашкеи.** Керттерча лостамашка, юрташка чуIа цIенош дукхагIа хьалдара чакхдоахаргдолча гIулакхех дувцача метте IотIатоха: **пачхаьалкхен ахчах санна, ишта юрташкарча къахьегамхоша кходаьча ахчах а уж хьалде.** Масала, коммунальни боахамах лаьца дувцача метте кхы а IотIатоха: **из дикача хьал тIа лелабе.**

М. БЕЛЯЕВ,
акад. М. Д. Миллонщикова цIерагIча ГНИ доцент, исторически Iилмай кандидат.

УНАХЦIЕНО ЛОРАЕЛГА—ХIАРАНЕ ДЕКХАР

Дарбан - профилактически учрежденей балха керттерчарех цаI да диспансерный метод.

Республикански онкологически диспансера коллектив укх тIехьарча шерашка хоадам боллаш болх баьб онкологически лазараш долча унахошта диспансеризаци яра. Оаха дика кхетаду дIахо йодача хана хьалхашка латта декхараш. Тхо декхарийла да республике бахача наьха къахьегама а быта а хьалаш тахка а техкаш, лазар хьахилийтараи из дIаюха даржийтараи гIо деш дола бахьанаш хьагучадаха а уж дIадахара а гIо де. Лазар хьа ца хилийтара шоай хаьннахьа чакхъяха еза гонахьара средаи сага организми лораяра тIаерзаь йола дарбан - профилактически, санитарно-гигиенически социальнии мероприятеш.

КПСС Программа кердача редакце проекта тIа дувц берригача бахача наха диспансеризаци елгах.

Цудухьа сона бакъахьа хет Программа шоллагIча даькъа тIарча «берригача бахача наха диспансеризаци яра система юкъейоалае» яхача дешашта **профилактически медицина** эггара лакхагIча формага — **берригача бахача наха диспансеризаци ярга довла, цу гIулакха СЭС, районни базови поликлиникашта тIачIоагIбаь бола инженерни болхлой, тайп-тайпарча учрежденейи промышленни предприятейи профсоюзни комитетий викалаш юкъебола шоай лоIамагIа комплексни медицински бригадаш вIашагIа а ехкаш** яха дешаш IотIатехача.

С. ДОБРИЕВ,
республикански онкологически диспансера лор, партийни организаце секретарь.

ДегIаахара мулаш

Халкъа депутатий Грозненски горсовета сессера

Самардийнахьа Грозне хилар халкъа депутатий Грозненски горсовета сесси. «г. Грозный 1986 шера экономически социальни дегIайоалаяра планахи г. Грозный 1985 шера экономически социальни дегIайоалаяра план кхоачашъярахи» доклад йир сессе горисполкома председатела заместитела, горплана председатела А.-Х. Аушева.

Города къахьегамхошта дукха дика хIамаш карагIдийнад боахамеи социально-культурнии даькъе. Толаме кхоачашъеш латт пачхаьалкхен планаши тIаийца социалистически декхараши. Ерригсоюзни социалистически яхьа итогех диъ шера вIаштта КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе Байракх тиийнай г. Грознена. Уж толамаш доахача доккха дакъа юкъедихьад халкъа депутатий Советаша.

ТIеххьарча диъ шераи цхьайтта беттаи баьча балха итогаша къаьгта хьахьокх пятилетка заданеш бухсоцаш кхоачашъергхилар. ДикагIчарна юкъе цIи яккха мегаргья «Старогрознефть» НГДУ, «Промавтоматика» НПО, «Оргтехника», текстильно - галантерейни объединеней, ГРМЗ, ишта кхыча предприятей коллективай.

Тоъал дегIаенай город социальни даькъе а, белгалдаькхар докладчика. Карарча пятилетке хьалдаьд 510 эзар квадратни метр нах баха цIенош, дIаеннай 2810 моттиг йола школаш, 2980 моттиг йола деша даханза берий 17 учреждени. хьалъяьй 16 эзар номер йола кхо автоматически телефонни станци, тикаш, поликлиникаш, ишта дуккха кхыдар.

Города экономика дегIайоалаеча керттера кхоачамбоацар да укх тIеххьарча шерашка промышленни продукци кийчъяра боарамаш тIатIа лаьгIлуш латташ хилар. Эггара хьалха цу гIулакха бехке я хьалха хиннача боарамал хIара шера кIезигагIа продукци арахецаш йола «Грознефтеоргсинтез» объединени. Цун бахьан да Iилмаи техникаи карагIдийннарех укхаза геттара эсала пайда ийбеш хилар.

Доагора - энергетически материально - бийдалеи ресурсаш дIаахийтара удельни нормаш лохъяра боагIаш бола къовсам ца лоаттабарах дуккхача предприятеша кхоачашъяц продукцега дIадодар кIезигдара планаш. ДоагIачул дукхагIа продукци кийчъярга дIаухийташ болх бу «Грознефтеоргсинтез» объединене, КСМ-1, «Терек» яхача фирма, прядильно-ткацки объединене, «Красный молот» завода, Октябрьски консервни завода, маькхакомбината, дуккхача кхыча предприятей коллективаша. ПланагIа боагIачул кIезигагIа баь пайда 12,5 миллион сом да.

Дукха къахьега дезаш да вай къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIъяра даькъе. Дукха да хIанз а оборудовани болх ца беш лоаттаярах, бийдал Iалашца ярах, прогулаш яр, балха хьаьха тIехьабусаш хилар, администраце пурамагIа балха ара ца бувлар, ишта кхыдараш а бахьан долаш довраш.

Iилманеи техниканеи карагIдийннараш производствана юкъедоаладара, производства гIирсаш кердадахара темпаш. КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеша дIа ма деххара яц.

Доклада тIа белгал ма даккхара, эггара хьалха уж леха деза Iилман - технически прогресс сихъяра даькъе. Депутатски тIахьожам лоаттабе беза Iилманеи техниканеи карагIдийннараш производствана юкъедоаладарца ювзаенна мероприятеш хIара предприяте, организаце чакхйоахача хана. Из керттера декхар да.

Советий кхоачашданза даргдоаца шоллагIа декхар да къахьегам вIаштIехьбаккхара формаш эргаяхар. Къахьегам бригадни формагIа вIаштIехьбаккхара гIулакх дIадоладаь хьалхара шу дац, деце а, дукхача промышленни предприятейи гIишлон организацейи коллективашка хIанз а вIашагIъехкаяц цхьан нарядагIа болх бергбола хозрасчетни бригадаш. Цудухьа городе мел йолча бригадех уж санна яраш 11 процент мара яц. Цу гIулакха тIехьаюсарех я кога гIирс бу фабрика, йий кийчду завод, «Металлотара» завод, Нохч-ГIалгIай гIишлошъю управлени, кхыяраш. Практико къаьгга хьахьенкад балха хозрасчетни методех бизза пайда эцача объединенейи предприятейи коллективаша дукха дикагIа толамаш доахилга.

Отчетни шера тоъал болх баьб городе капитальни гIишлош хьалъеш. Уж дешаш даим ший теркама юкъ моттиге лоаттадаьд парте городской комитета, Советаша, цар исполнительнии распорядительнии органаша, массазарча комиссеша, депутатски группаша. ХIаьта цох беркат а даьннад.

Город социальни экономически дегIаахара наьха хьал-таро айяра дешаш дийцад сессецка. Советий городской районнии исполкомий заседанешка, массазарча комиссешка. Уж дешаш дувцача хьинаре дакъа лаьцад горсовета депутаташа. Царна юкъе белгалбоалаш ба горсовета депутаташ «Союзавтоматстром» завода монтажница С. Денисенко, В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ лаборант З. Фуникова, кагирхой XII Дерригдунен фестивала делегат, «Автоспецоборудоване» завода слесарь З. Мусаев, дуккха кхыбараш.

Депутатий балха тIа лоархIаме моттиг дIалоац Кхачан программа кхоачашъяра дешаша. Вай города тикашка массаза я колбасни изделеш, нахчаш, коа тIарча оалхазарий дулх, шура, наха хоатташ дола кхы тайпа кхачан продукташ.

ДIахо докладчика дийцар город хозъяра, дегIайоалаяра, городской транспорта болх тоабара даьчох а де дезачох а, городе бахача наьха унахцIено лораяра, цар хьал-таро тоаяра городской Совета тIахьожам а лоаттабеш дукха гIирсаш хьалдаь а хьатIадоагIача шера хьалдергдолаш а хиларах. Къаьстта терко тIаэзар жилищно - коммунальни боахама кулгалхоша хIанзчул тIехьагIа де дезачунна, гонахьара Iалам лорадарах, хьатIадоагIача шера дукха гIишлош хьалъергхиларах дийцар. Ишта, масала, XII-ча пятилетке хьалъе йолаергья, «Киевский» а «Ипподромный» а яха микрорайонаш. Цига хургда 9, 12, 16-эза вIаштIардаь цIенош, 940 моттиг йола нек дара бассейн, школа, поликлиника, кхыйола предприятеш.

Катаяма цIерагIча поселке хьалъергья берий больница, хирургически комплекс. Городе ишта хьалъе лерхI гостиница, техника ЦIа, универмаг, кхыйола соцкультбыта объекташ, технологически оборудоване завод, холодильник, кондитерски фабрика. «Металлист» яха керда завод, кхыяраш.

Доклада тIа дийца дешаш кIоаргдеш, цун чулоацам шербеш, белгалдаханза цхьадола кхоачамбоацараш гучадоахаш, уж дIадахара наьхъаш хьехаш къамаьлаш дир депутаташа Е. Пучкова, Х. Хожбахматовас, Р. Григорьяна, О. Лысенкос, кхычар. Сессе ишта дийцар цхьадола организационни дешаш.

Р. АУШЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

МАШАР БЕЗА АЛИЙТА ГIЕРТАШ КЪАЙЛАГIА ЛЕЛАДЕР

Японски «кераш» Iалаьмате чIоагIа теркам тIабахийта зувш дар укх шера октябрь бутт бовш Нью-Йорке хинна Рональд Рейганеи Ясухиро Накасонэи переговораш. Японе хIанзарча премьер-министрен американски президентеи хIара вIашагIкхетар, дукхагIча даькъе, чакхдоал Ясухиро Накасонэ Рональд Рейгана луча «совгIатаца» — ший мехка ремилитаризаци яра деша хьакъехьа из цIаькха а бертавахарна.

Ишта, 1982 шера октябрь бетта Японе хоам бир, Тайжача океана тIарча советски флота океана тIа дала новкъарло яра, нагахьа санна из хIама динзадаргдоацаш гIулакх эттача, дунен халкъашта юкъерча проливашта блокада оттае ше кийча хиларах. Японе къаман оборона управлени (УНО) йолаеннай форда чу минаш йохкара йола ши миллиард доллар совгIа мах бола эгара кердагIа йола оборудовани эцара план оттае.

Японски Iаьдалаша раьза а долаш доккхий хувцамаш даьд Японерча американски тIема базашта. Гаьнарча Малхбоалера американски бIу Iалашбара а салаIара а йола тыловни базаш лерхIаш хиннача царех СССР а Азерча кхыча социалистически мехкашта а тIаерзаь йола хьалхарча мугIаре латта опорни пункташи хьалхагIа дIатохача ядерни герза йола стартови майдаши хиннай.

Японера американски бIу Iалашбара эшаш йола финансови отчисленеш духхьала совъяьха Iийнаяц Накасонэ правительство. Цо юстаракхессад итт шу гаргга ха хьалха оттадаь хинна Японе ший тIема бюджет ВНП цхьан процентал тIех ца ялийта лаьрхIа дола доазув. ЧIоагIа совъяьхай ВIашагIкхийттача Штаташцеи цар союзникашцеи еш йола тIема маневраши цар дIалоаца хан. Военни обозревателаша геттара нийса юкъедоаладаьд «Японена натоизаци» яр яха дош.

ХIанз дувцаш да Япони рейгановски «седькъашкарча тIемий» плана юкъейигара дош. Космоса милитаризаци ярца дувзаденнача тIема заказий сома пакет декъа доладара, сатем байнна хьежаш я японски бизнес шоай правительство цу гIулакха юкъеяха официально раьза хиларга. ЛерхIашдар, октябрь бетта Нью-Йорке хиннача хьалха латтача капиталистически мехкий кулгалхой вIашагIкхетаре дIакхайкадергда Накасонэ Япони космически герза разработка еча дакъа лаца раьза хилар аьнна. Амма, хетаргахьа, Японе этта политически лоаттам цу тайпарча заявленена аьттув боацаш а хийтта, из хIама дара аьттув болаш йола моттиг нийсъяллалца аьнна гIулакх тIехьадаькхад японски премьера.

ТIема гIулакхаш цу тайпара хьинар айденна леладар герзащцара низаш юхахьадар дехкаш йола Японе конституце 9 статья меттал, коллективни оборона яра, «самооборона низашка» доазол дехьарча тIема операцешка дакъа лацийтара, герза экспорт яра йолча бокъонах Япони йоаккхаш дола дуккха кхы законаш а гIожача тайпара толхадар да.

Из хIама диса йиш яцар мехка прогрессивни общественноста, оппозиционни партей, профсоюзий, дуккхача кагирхой, студенчески, кхалнаьха, дина организацей оагIорахьара чIоагIа духьале йоацаш. Общественноста фу хет хьежаш, Японе башха йоккха юкъ юкъе ца йолийташ каст-каста деш долча хоаттамаша хьагойт, премьер-министра оалаш дола хIара довидагара доц, нагахьадар мара юкъера ца доалаш, вочатайпара Iаткъаш хилар ЛДП политика бахача наха нийса лархIара а цар из хьаллацара а. ООН инициативагIа октябрь бетта дерригача дунен тIа чакхдаьккхача герз дIадакхара гIулакхий кIира юкъе хьинаре дакъа лаьцар японцаша. Токио, Саппоро, Осаке, Нагое, Окинаве, Японе кхыча префектурашка чакхйийлар миллион совгIача саго дакъа лаьца тIема духьалара митингаши демонстрацеши. Японе хIанзарча министрий кабинета политикана шоаш раьза цахилар хьагойташ да дуккханей 40—50 шу хьалха Японски оккупаце йоккхий халонаш ла йийза дола лоалахара мехкаш а.

Шоашта критика ца яйта гIерташ, японски законодательство телхадарах бола бехктоккхам американски оагIонна дIатIабилла гIерташ ба Японски правительственни чиновникаш. Дизза кхетадергдолаш дIакъедаду, регионера Токио тIема гIулакхий хьакъехьара лоархIам лакхбе яхаш йолча Вашингтоно дIадехараш «кхоачашданза» яргйолаш яц Япони яхаш. ТIема сфере барта дахаро гIо ду, йоах, торгово - экономически даькъера японо - американски вIашдухьаленаш лохъе. Кхыча дешаща аьлча, ремилитаризации антисоветизми — из шин оагIонна юкъе гIулакхаш леладеча дувлача цатоамех расчет еш Японе ВIашагIкхийттача Штаташта телаш йола валюта.

Фу дергда хIаьта, из-м цхьадар бакъ а да. Амма дуккха лоархIамегIа да цхьаькха. Японски милитаристаша, Вашингтон чIоагIа тIагIерташ я яхаш бахьан а доахаш, гаьнна прицел лаьца йола шоай планаш кхахьа а ховш къайлакхухьаш хилар.

Азиатско - тихоокеански регионе доал дара бокъо Японега кхоачилга Iалашдар японски геополитикий царех дIакъаста йиш йоацаш йола идея а хинна дIаэтта дукха ха я. 1927 шера цу хана премьер-министр хиннача Гуити Танакас массанечул къаьгагIа дIакхайкадаьча японски экспансе де лерхIараша чулоац Китай, Къулба - Малхбоален Ази, Инди, СибарегIе, Центральнии Малии Ази, тIеххьара а, Европа дIалацар. Цхьадолча даькъе вIаштIехьа а даьннадар Японе из амбициозни программа кхоачашъе. ГебагIашца вIашагIъеллача «сийлахь - йоккхача малхбоален Азе сопроцветане сфера» чулоацар 3,8 миллион квадратни километр хинна территори (оккупированни Китай ца лоархIаш). Дунен шоллагIча тIем тIа Япони йохаяро дIайоаьяц уж экспансионистски планаш.

ТIема катастрофал тIехьагIа Япони кIезиг-дукха чIоагIлуше, юхакорабир Персидски залив а тIехьа йола Iалаьмате шера районаш Японе хьаштий сферана чуяхьар де бокъо йолаш хIама хилар дIагойта гIерташ бола деятелаш. ДIайолаелар японски экспансе керда этап, бакъда, хIанз толашагIа лерхIаш я экономически методаш. Амма хIанзарча Японе а кIезига бац японски байракх Азе дуккхача мехкий столицаш тIа бIаргаго шоай йиш хургхиларга догдоахаш бола политически деятелаш.

Мехка хьадаьд оборонительни меттал, наступательни а операцеш чакхъяха могаргдола герзащцара низаш. Шоай тIема низага диллача алхха дунен ворхI мехка эскараш мара дац Японе лаьттарча герзащцарча низел тIех. Дунен тIа пхелагIа моттиг лоац Японе ВМФ тоннажага диллача. БархIлагIа моттиг лоац японски ВВС. Нагахьа санна вIалла дукха ха йоацаш а тIехьа Японе форда йистошкара дIа 1000 миль йолча радиусе форда коммуникацешта патрулировани яра декхар УНО-с хала де дезаш хIама лерхIаш хиннадале, хIанз дея повестка тIа оттадаьд цу районе федгарча аренна тIахьожам лоаттабарах дола дош. Цул совгIа, гарггарча пхе шера йолча тIема бюджета тIа ВIашагIкхийттача Штаташкара эца лаьрхIа да Японски тIема гIулакхаш тIарча наьха Советски СибарегIеи Гаьнарча Малхбоалени, хIаьта ишта Китая а Iалаьмате йоккхийча аренашта бIарг тIалоаттабе йиш хулийтаргйолча горизонтал арахьарча радиолокационни установкана йола оборудовани.

Японски эскара тIема тоаронаш ювцаш, укх денощна Японски парламента депутата Юити Итикава аьлар, «самооборона низашта могаргда Японена духьалара масштабашка диллача доазув долаш йола агресси юхатоха меттел, тIех державаш а юкъе йолаш йолча йоккхача тIема конфликтана юкъе а дакъа лаца. Теркалде деза, нагахьа санна ший лоIаме йоацаш яха а Япони тIема юкъелхча, цун герзащцара низаш дукхалга диллача лоацача хана 1,5 миллион сагага кхоачаде йиш хилар.

Эшшача хана геттара дукха герз арахеца йолаяла йиш йолаш я Японе тIема промышленность. ХIанз лоадама пайда нийбац цун потенциальни низалех. Амма геттара лоацача хана йиш я Японе низ бола индустри герз арахеца йолаялийта. ХIаьта Японе тIема производства технически боарам мел лакха ба хьахьокх герзий эггара кердагIча системай производства технологи ВIашагIкхийттача Штаташта дIаялар дIадехаш пентагоновски эмиссараша японски кулгалхой кулгаш тIехьашкахьа юхасеттадаро. Из хьагойт ишта японски Iилмеи техникеи космически герз хьадара юкъеоза гIерташ Рейгана леладераша а.

Йизза бокъо а йолаш ала йиш йолаш да, мехках ший арахьарча экспансе декхараш тIема методашца кхоачашделга а Iалашде могарг дола йоккха тIема держава яра эша материальни база йолаш я Япони аьнна. Амма кийча доли те японски халкъ, мехка доал деча гIовараша могадеча тайпара, форда чу Iочу-гIоргйоацача авианосца экипаж хила? Хала да цу хаттара духхьала цхьа маIан дола жоп дала. Цхьан оагIора, пацифизм, «ядерни аллерги» чIоагIа низ болаш я Японе, шолагIча оагIора, ца зувш дита йиш яц ланхе латтараш нах тувлабе гIерташ хилар.

Официальни пропаганда гIерт мехка шовинистически угар юхадийнъе. Исторе учебникашта юкъера дIадоах дунен шоллагIа тIом лаьтта шераш дувцаш йола моттигаш. Турпалдерзаду японски самурайша леладаь во гIулакхаш. Японе капитуляци яь 40 шу дуза ди тIанхачале хьалха Я. Накасонэ берригача наха а хозаш японски тIема зуламхошта судаш яьча токийски трибунала приговор нийса хиларах шеквувлача кхаьчад гIулакх. ХIаьта цул тIехьагIа официальни визит йир премьер - министра японски милитаристски заповедник йолча Якукуни яхача синтоистски храме, хIаьта цига Японе болабаьча тIема шерашка байнача японски тIема гIулакхаш тIарча наха тIера ламаз а дир.

Шоай беррига низ тIабахийта «керда патриотизм» мехка чуйолла гIерташ да доал ду гIозараш. Цун идеологаша дIадех, дунен шоллагIча тIема итогашка цIаькха а хьажар, азиатски халкъий политически а тIема а лидера статус Японена юхаялар.

ХьалхагIа ший арахьарча политике Япони машара тIе-

Александр ЛАЗАРЕВ,
АПН соб. корр.

Токио.

Ширдаьннача гIулакхашца—лира къовсам!

Моттийтар духьа

ГI. Ахриева цIерагIча «Электронинструмент» яхача назрановски завода партийни организаце секретараца Б. Ториевца къамаьл деча хана аз цунга хаьттар: мишта лел шун коллективе атеистически болх?

Цу хаттара жоп а луш, атеистически кхетам балара партбюрос чакхйоаха дуккха мероприятеш йийцар цо: вIашагIъеллай атеизма совет, белгалъяьккхача планагIа лекцеш еш, беседаш ю, кийчъяьй атеиста уголок. Баь болх лаьрххIача журнала тIа дIаязбеш ба. Лоацца аьлча, хеталу атеистически кхетам балар хила беззача боараме да аьнна. Из духхьал хеталуш дар да. ХIаьта долаш дар фуд? Атеиста цIагIа вIалла а нах хилац. Еша лекцеш хоадамболлаш дола масалаш ца кхувлаш а, дукхагIча даькъе духхьал теоретически маIан долаш а хул. Нагахьа къамаьл хилац коллектива бокъонца дола гIулакхаш а дувцаш. Заводе кIезига бац динах тешаш бараш. Царна юкъе нийслу дина культех дола законаш телхадераш а. Лекцешка а еча беседашка а цар цIераш хIана яхац? Цхьан дешаца аьлча, цу балха тIа хоадам боллаш, лаьрххIа, тIагIертта деш хIама дац. Цудухьа, цу берригача балхах дукха пайда а балац.

Атеистически кхетам балара гIулакх кхы а вогIа да Назрановски автотранспортни предприяте коллективе. Цига кхыметтел цу балха план а яц. Отчетни собране ший доклада тIа цу хьакъехьа цхьа дош аьннадац партбюро секретара Э. Хашагульгова. КIезига бац предприяте дина авторитеташ да тхо яхаш лела нах. Цар ши-кхо саг хинна а шоаш вIашагIкхийттача каст-каста дувцаш хоз Iаьдала рузкъа лочкъадар хIама дац, яхаш. Мичара хьабоагIаш ба ,ахарча вахарца товш доацача цу къамаьлий овла? Из мIал наха юкъе йоаржае вIаштIехьдоал цу вай бувцача дина «авторитеташ» ба яхача наьха. Укхаза болхлошта атеистически кхетам балара деш цхьаккха тайпа хIама ца хиларах, цу гIулакха юстара а яьнна АТП общественни организацеш дIаэттандаь. Цо дуккхача даькъе аьттув боалийт укхаза социалистически доалахьен тIанхувлара а из лечкъаяра а. Масала, соахка автотранспортни предприяте шофералла болх беш вар комсомолец Нальгиев Хьусен. ДIахо деша а балха тIа лакхвала а йиш йолаш вар из, зулама наькъа гIа ваьннавецаре. Ше лелаеча «ГАЗ-53» яхача автомашина тIара 324 соми 44 кепиги мах бола мотори 68 соми 37 кепиги мах бола передачей коробкеи лочкъаяь цIайнхьар цо. Къоал дарах Назрановски халкъа судо ши шу ха техар Нальгиевна.

ХIаьта пачхаьалкхен касе даха деза ахча шоай киса дехкараш а кIезига нийслац предприяте. Масала, цхьайтта соми ах соми пассажирашкара хьа а ийца, царна билеташ дIа ца луш воагIаш вола водитель М. Кортоев гучаваьлар контрольни службана. ХIаьта 34 сома маьха билеташ доацаш 17 саг воалавеш воагIар Геджиев, пхийтта соми 44 кепиги ший киса а делла 44 саг билеташ доацаш воалавеш вар водитель Канмышев. Уж санна дола масалаш кхы дуккха а доаладе йиш я.

Кхо-виъ саг Iо мел хайнача, дагахьа чIоагIа вовкъа а долаш дувц вай кагирхошта харц кхетам лурех, моллаша леладу гIулакхаш бегдоах, хьаьнала болх хьабича лерттIа ваха йиш йоллаше а къоал делга сий доаца хIама лоархI. Бакъда, заводера моллагIа яьккха а оатхал араяккхар, пассажирашкара хьанийца ахча шийна дитар, совхозера хьажкIаш е коартолаш йихьар бехке вац. ХIанз а тIехьа вайна юкъе нийслуча цхьаболча наха из Iаьдала да йоах. ХIаьта цар уйлае безам бац вай мехкара рузкъа берригача советски наьха юкъара долгах, хьа е са долгах лаьца. Долче царна чIоагIа аьттув боалаш гIулакх да моллагIча къахьегама коллективе атеистически кхетам лулга мел далийтар. Из Iаьдала да, йоах цу моча наха.

ХIаьта а сий доадеш хIама даьчунга доагIар долчча тайпара дIаала къонахчал тоъац дуккхачарна. Харцахьча наькъа тIа ваьннатоа эшар из мара мичад. Массане а цхьан багара доагIаш санна цо леладечун наIалт оаларе, гIалат далийтачо а яь ца Iеш, цунна гонахьарчар а уйла ергъяр. Из догуйла долаш нах хулийталга хьан де деза? Эггара хьалхарча даькъе цу гIулакха тIехьа оарцагIъяла декхарийла я предприяте партийни организаци. Цхьабакъда, цу лоархIамеча балха ший гунахьа доацаш санна юстара яьннай АТП партбюро а цун секретарь а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЦхьайтталагІча пятилетка тІеххьарча шера планаш толаме кхоачашъеш хьайоагІарех я къонача коммуниста Чекиев Насера кулгалдеш йола Ачхой-Мартановски райбыткомбината коллектив. Шера йолча планах итт бетта лоархІаьй из. Юхебисача цхин бетта 40 эзар сома наьха хьашташ кхоачашде а лаьрхІад.

Коллектива болх бригадни подряда хьисапе вІаштІехьбаккхаро, опыт дІаэцара болх тоабаро, производственни а къахьегама а дисциплина чІоагІъяро новкъостал ду комбината болхлошта КПСС XXVII съезда сийна районе йоаржаяьча социалистически яхье хьалхалатта. Хьинаре къахьегаш ба укхаза барзкъаш тегаш бола Насахова Малика, Юсупова Тамара, Тузуркаева Хадищат, ателье заведующи Хачукаева Зайнап, мебельни цеха заведующи Турпуев Сулейман, фотограф Бахарчиев Сайд-Хьасан, парикмахер Клюшкина Вера, кхыбараш.

Тахан райбыткомбината болхлоша кхоачашду бахача наьха дуккха а хьашташ: барзкъаш тег, кога гІирс тоабу, мебель хьаю, сахьаташта ремонт а кхыдола балхаш а ду. Кастта чакхъяргья цехий реконструкци. ТІаккха йиш хургья барзкъа химчистке дІадала, цІеношта лаьрхІа наІараш, кораш, плинтусаш хьаяйта.

—Де дезараш дуккхе а да, — аьлар директора Н. Чекиева. — Юртхой хьашташ дика а ший ханнахьа а кхоачашдар тхоай керттера декхар лоархІ оаха.

СУРТА ТІА: Н. Чекиев къамаьл деш ва райбыткомбината болхлоща.

З. БАТЧАЕВА сурт а текст а.

ПОЭТ, ИЛЛИАЛАРХО, КОМПОЗИТОР

ГІалгІай литературана а музыкальни культурана а юкъе бёлгала моттиг дІалоацаш ба поэта, иллиалархочун, композитора Хамхоев Элмарзий Ахьмада кхоллам.

Стихаш — иллеш ядеш, царна мукъамаш доахаш, иллеш ше дІаоалаш — уж кхаь тайпа гІулакхаш кхоачашдеш хьаьвенав из дуккхача шерашка.

Ленин, революци, вай советски халкъа духовни вахара, идейно-политически, общественни ганзаш, цар лоархІам, дикал, хозал нонагІо ювцаш ва поэт-иллиалархо. Дуннхача наха довзаш а дезаш а да цу тайпара дола цун иллеш, стихаш. Дукха йоазош лаьд поэто В. И. Ленин бувцаш. Цар тІа кхеллад тайп-тайпарча басарашца, поэтически гІирсашца къоагалаь дуккхавезача баьччa сурт-сибат. Из «малха дир лепаш да», «вай турпал болх кхоачашбеш, да вай баьччан хьехам бовзаш», хІана аьлча «Ленин массаза вайца ва». Ленина хьехамагІа, «къахьегараштa маьлха дир» хиннад («Ленин ванца ва»).

Поэта яздy: «Да воацача дезалашта да хинна эттар, воІ воацача цу нанна, воІ хинна эттар, сийдолча Ленина вай парти еций?» («Ленина парти»). Укхаза еррига стихотворени риторически хаттарех латт. Дувцаш дола лоархІаме дош ...акхдеш, из поэтически кога тІа доакхаш шерра юкъедоаладу автором айдар (возвышенное). Из багахбувцамцара хьадоагІаш да.

Беков Тембота поэтически традицеш дегІайоалаеш, политически ганзаш ювцача хана хеестора кепо лу таронаш гучайоах поэто. Цун керттера маьже я айдар: «Нана санна вай Даьхе вай лорае Іомадаьр, турпален, майрен вай эскар кхедаьр, уж хала йоаккхий духьаленаш кагъяьр сийдолча Ленина вай парти еций».

Хамхоев Ахьмад лирик ва. Сага вахар-лелар, къоналкъоанал, сий — эхь-эздел, хозал-ийрчал, майрал-денал, говзал, саго хьаьналча, доггІенача къахьегамца хьакхелла рузкъа, Іалама хозне, кхыйола материальни а духовни а ганзаш ший тайпарча уйланца тохк автора. Хамхоев Ахьмада иллеш, стихаш лаьрхІа техкача кхетаду вай цар гІаддуга, вай дог ураоттаду керттера бахьан. Из цхьан - шин дешаша дашха хала да. Сага дог бІарчча дуне да харцахьа аьнна дац. Сага дега дукха да мераш, хІаьта царех цаІ ба сага эгара хьамсарагІа, бочагІа хетача хІаманна бекаш. ЧІоагІа эш наха, кІаьда, цІена, хоза, лакхача уйланца дитта дош! Цу вай бувцача дега цхьан мераца ший произведенеш екаё гІерташ хьавоагІа Хамхоев Ахьмад. Из я цун кхоллама керттера поэтически белгало.

ХІара поэта ший да дего хьатІанийца дешаш. Хамхоев Ахьмада дуккхача оагІора тохкаш яр хозал я.

Фуй хозал? Сенах латт сага, цун вахара-лелара хозал? Миштай Іалама хозал? Из дерригa исбаьхьален сурташца хьахьокх автора. Цун кхоллам лархІа мегаргба тайп-тайпарча эзашца, дега йІовхалца, хозала таьшца бегаь кІувс. ХІара илли, стихотворени — поэто боча кхелаь эза да.

Берригача наха хьамсара йола Даьхе ювцаш, поэта йоах: «Раьза ва со, Даьхе хьа сий цІаккха доадергдоацаш цІенача дегаца Іа кхебаьча хьа къонгашта раьза ва». ТІаккха Даьхес кхебаьча мехкарий хозал йола «бІаьсти тоха эзаш санна, сибат, эздел, куц а долаш селла безаме» уж хиларах. Даьхе «бІарго ма лов хозлуш, къонлуш кхоаненга йодандаь», из «лаьтта вахар, рузкъа лебош, хІара денах совгІат хинна, йиза йоагІа гуйре санна, беркате йоландаь «цо доккха хозахетар ду, дог гІоздаьнна «вахарах бІу а бенна» хилийта («Даьхе»).

...Хамхоев Элмарзий Ахьмад ваьв 20 ноябре 1910 шера ГІалие йистерча отарашка. Цун дай къе ехархой бар. КхувшвоагІача кІаьнка яйзай хала къел, мопал: цун берал сийрладаьккхад багахбувцама беркатеча хьасто, Октябрьски революце. Къулбаседа Кавказе, ГІалгІайче Советий Іаьдал оттадеш къеча наьха моастагІашца лаьтта лира къовсам, бирса ханаш яйра кІаьнна. Советий Іаьдал чІоагІденначул тІехьагІа, 1921 шера юртарча школе деша вода Ахьмад. 15 шу даьча цун бІарга са дайра. Деналах воханвар, из доккха во, шийна тІакхаьчача. Керда, советски вахар кхоллаш боахкачар мугІаре дІа а эттa, Ахьмада хьинаре болх бу. 1929 шера из комсомоле вода, юрта активаца цхьана коллективизаци еча дакъа лоац. Парте обкома рекомендацех 1931 шера гІалгІай совпартшколе деша отт из. Цул тІехьагІа тайп-тайпара болх бу.

Хамхоев Ахьмада поэзе беркате никъ дІаболабелар 1936 шера. Из творчески болх бе ваьлар халкъа самодеятельноста иллиалархо санна. Цун репертуаре дар боккха лирически а эпически а чулоацам бола дукха иллеш: «Партизаний илли», «Юрт йоагаш латт», «Кагийча наьха илли», «Вай дешй, вай кІантий дешй», «ДІабовзалба шоана Советий Мехка хам», «Елха нана йоацача цу моастагІий ара», «Юрт йоагаш ма латтий», «ГІалгІай вальс», иштта дукха кхыдараш а. Уж иллеш наха чІоагІа дукхадезаш а дика довзаш а да. ДукхагІа дола цун иллеш халкъа иллеш хинна дІадахад. Из да эстетически доккха маІан долаш уж хилар. Дикахетар е халахетар, ираз е гІайгІабала, турпала къовсам е беггаш беш, сага дог ураоттадеш, салоІам беш. Масала, малав («Йола сога» «Лорса Лида» а оал цох) яха илли дукха ца дезаш? Саго къамаьл ду шийна дукхаезача йоІага, йола сога, яхаш

Лоаманцара лаьча дека
ма ала сога,
Хена чура кукал кхайка
ма ала сога,
Вахачара дІа-са воха ма
ала сога, —
Хье йоагІе еде йола,
ва Лорса Лида!

Хамхоев Ахьмада кхоллам дІахо дегІабоагІа из иллиалархо, композитор хинна ца Іеш, профессиональни поэт хиларца. Книжкаш дешархочун поэто даь дика совгІаташ лархІа деза цун арадаьнна стихай сборникаш: «Сийрда ираз» «Къахьегама марш» «Дошо гуйре». «Ираза хьаст», «Гу сона дегаца», иштта кхыдараш а. А. Хамхоева кхоллама боккха мах баьб: из ва Нохч-ГІалгІай АССР а РСФСР а заслуженни артист, 1943-ча шера денз СССР йоазонхой Союза член волаш хьавоагІа.

Хамхоева говзамеча йоазошка йоккха моттиг дІалоац патриотически лирико. Цхьа бола йоазонхой хул дукха дешаш, дукха темаш ювцаш, вожаш — шоашта дукхаезаенна темаш дуккхача оагІора тохкаш, царца болх бе дукхагІа тІера болаш. Цу тІеххьарчарех ва, аьнна хет сона А. Хамхоев. Дукха а нийса а темаш (геттара актуальни уж яле а) йийцаяр аьнна духхьал цу цхьан хІамах автор хеставе дагІац, хІаьта тематика геттара шера яцар аьнна — из лепарло лархІа а дагІац. Керттералар да цар идейно-тематически чулоацам нийса а дика а хилар. Иштта я хІанзарча литература керттера критерий. Из кога долача хана — 20—30-ча шерашка кхыдола дешараш хиннад хьалхашка лаьттараш.

Жанрашка хьежача авторо дукхагІа лелаеш я новеллаш, живописни этюдаш (къаьстта Іалама лирикаца). Цун «Дошув» яха поэма а я поэма-новелла, иштта ала мегаргдале. Бералах, берий ханах йола хозал, бочал, кхыйола вай дог хьоасташ, вай геттара хьамсара лоархІа эстетически ганзаш ювц поэма тІа. Уж дерригa хІамаш чулоацаш да хозача, дика оамал йолча бера — массанена дукхаезаш, массарешца а безаме йолча йиІига сурт-сибат.

Укх шера 75 шу дуз иллиалархо, композитор, поэт, гІалгІай халкъа сий дола воІ Хамхоев Элмарзий Ахьмад ваь. Наха беркате, ираз долаш ба цун сийрдача кхоллама никъ.

А. ТАНКИЕВ,
филологически Іилмай кандидат.

СПОРТ

ХОАМАШ

САМБО

«Буревестник» ДСО Российски совета самбох йола 1967—68 шерашка баьча кагирхошта юкъера чемпионат чакхъяьлар Смоленске. Вай республикера пхи спортсмен вар цига дакъа лоацаш. Шоай дозал 68 килограмм йолча самбисташта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Зулаев Руслана. ЦхьоалагІча моттиге ва Дацаев Лом-Іаьла. Кастта Львове хургйолча яхьашка дакъа лоацаш хургба уж.

ФУТБОЛ

Кагирхошта юкъе Советски Союза чемпион хилар «Терек» яхача футбольни командаца ловзаш вола Зубайраев Анди. Из юкъе хиннача РСФСР сборни команда Соче эшабир Белоруссера, Эстонера, Литвера футболисташ. Финале ГуржегІара спортсменаш счет 6:5 йолаш эша а баь, чемпионаш хилар Российски Федераце футболисташ.

ТОП КХОССАР

«Динамо» яхача спортивни общества Центральни совета кубок яккхара йолча яхьашка дакъа лоацаш хилар союзни республикашкара 120 спортсмен. Российски Федераце сборни командаца вар Грознера ши динамовец. Стефанюк Николая 388 очко яьккхар. СССР спорта мастера норматив кхоачашйир цо.

НЕК ДАР

«Садко» яхача бассейне кагирхой спартакиада чотах йола яхьаш чакхъяьлар. Цига вар 100 совгІа саг. Хьалхара моттиг яьккхар мехкдаьтта института спортсменаша. Уж дикагІа хилар эстафетин яхьашкен 100 метр ший лоІаме нек дечеи.

СПАРТАКИАДА

«Локомотив» яхача общества 50 шу дизара хетаяь спартакиада чакхъяьлар Грозне. Цу яхьашка дакъа лаьцар бархІ бІаь саго. Царна юкъе бар Астрахански областа, Калмыкски, Дагестански, Нохч - ГІалгІай автономни республикашкара спортсменаши физкультурникаши.

Машиннаькъахоша чакхъяьхар баскетболах, футболах, волейболах, теннисах, топ кхоссарах, шахматех, шашкех, яйгача атлетиках йола яхьаш. Даим лидерашта юкъе йолаш хьаера Гудермесски локомотивни депо коллектив. Командаша яьха очкош дагарйича хайра хьалхара моттиг цо яьккхалга. ШоллагІча моттиге ба Кизлярера машиннаькъахой.

Спортсменашта юкъе дикагІа хилар Емельянов Виктор, Симон Юрий, Мелькумянц Николай, Прокопенко Виктор, Мирзоев Федор.

ШАХМАТАШ

«Урожай» ДСО шахматех йола яхьаш дІайолаеннай республикански шахматни клубе. Цига дакъа лоацаш вар районашкара 26 спортсмен.

Дика дІайолайир яхьаш Назрановски районерча А. Галаева. Юххьанцара йиъ тур толамца чакхъяьккхар цо. Цхьабакъда, пхелагІча туре из эшавир И. Аслахачова.

Т. СОКОЛОВА.

Школьни реформа—массане юкъара гІулакх

Мехкдаьттахой кийчбу

Юкъерчен профессиональни школай реформо дІадехар дизза кхоачашдеш къахьегаш я республикера дуккха а дешара коллективаш. Реформа юкъейоалаяь шоллагІа шу мара деце а, дешархой профессиональни сакхетам айбалар гуш да.

— МалагІча специальностех бола болхлой кийчбу оаш? — аьнна, хаьттар аз № 4 йолча юкъерча профессионально-технически училища директорга Попов Владимир Тимофеевичага.

Училища хьайийлла 50 шу даьннад. Цу юкъа итт эзар лакхара квалификаци йола специалист арахийцав. Училище кийчбу мехкдаьттан газен скважинашта бурувтохарий гІончаш, установкашка хьожаш бола электрикаш, электросварщикаш, слесараш, лаборанташ, — аьнна жоп делар цо.

Хоза кийчъяь я училищера дешара кабинеташ, лабораторещ, актови а спортивни а залаш. Болхлой класса вахарах дувц укхаза кийчъяьча стендаша, фотовыставкаша, технически кхоллама выставка. Цар чулоацам реформо дІадеххача тайпара дешара процесс вІаштІехьяккхара тІаберзабаь ба.

Школашкара технически Іалашо шеръеннай аьнна лох ца луш, тІа-тІа лоархІамегІа хулаш хьабоагІа хьехархочун болх. «Хьехархо — дешара процесса керттера фигура я», яха дешаш да реформа тІа. Деррига ший хьинар, вахара опыт, кулга говзал дега йІовхал дешархошта дІалуш хьавоагІа РСФСР халкъа образоване отличник, производственни дешара мастер Е. М. Тюкаркин.

— Къахьегам безаш дешархой хьалкхсбарал бехктокхамегІа декхар кхы дац,— йоах цо. — Цхьа масал доалаергда аз. Айса кулгалдеча группа дешархоша хьалхашка «Сона дукхаеза сага оамал» яхача темах йола сочинени язъе аьнна декхар оттадир аз. Даьхе езар, из бахьан долаш са дІадалар, бакълер, тешшаме доттагІал леладар, хоза, дог-цІена хилар — дукха а кхыйола оамалаш езаеннаяр берашта. Цхьабакъда, цхьанне а язъяьдацар къахьегам безаш хиларах. Новкъа хилар сона из. ХІара дийнахьа тоалуш, хозлуш латтача вахаро дипдалийтадий-те вайна тахан вай курал мел ео советски сага хьинареча къахьегамо хьакхелла долга. Реформо дІадех из диц ца дар.

Евгений Михайловича группе берригаш а кхелета кІаьнкаш ба. Атта дац царца болх бе. ХІаьта а хІара дешархочун дег тІа бода никъ лаха хов цунна, хІарана де хІама корадоагІа. Дика оттабаьб цо группе комсомольски болх.

— Баркал хилда, хьона, Евгений Михайлович, къахьегам безаш са ши воІ хьалкхеварах, — яхаш язду Н. Рыжковас. Вицвеннавац ший хьехархо эскаре гІулакх деш волча Попов Владимира а.

— Іа кьийхар, Іомадаьр накъадоал сона атта доацача салтечун вахаре, — яхаш язду цо.

Е. М. Тюкаркин санна, дешархой профессиональни сакхетам лакхбара беррига шоай низ дІалуш къахьегаш ба хьехархой В. Н. Хандогина, Н. А. Белова, дукиха кхыбараш. Дешархой даьйисаной баркал яхаш ба царна.

ХІанзарча школана, училищана Іалаьмате чІоагІа эш базови предприяти. «Грознефть» объединене предприятеш я № 4 йолча училищана шефски гІулакх деш. Производстве хьалхалаттараш каст-каста боагІа дешархошца къамаьл де, дешархой мехкдаьттахой профессеца бола бувзам чІоагІбе. Базови предприятеша новкъостал ду материалашца, инструменташца. Электросварщикаша шоай къахьегама практика мехкдаьттахой предприяте цехашка чакхйоах, цул совгІа, шефаша училища коа хьалдаьд мастерскойшта лаьрхІа цІенош, царна эша оборудовани а шоаш ийцай. Къахьегама урокаш укхаза чакхйоах дешархоша.

Училища администраце укх дешара шера ше оттаяь план базови предприяте планага хьожаш оттаьй. Цо аьттув беннаб дешара процесс а практика а вІаши гаргаьоалае, йолча таронех дукхагІа пайда эца. Практиках болча хана дешархой 5—6 сагах латтача группашта бекъ. ХІара группе бригадиралла оттаву балха опыт йола къахьегамхо. ХьалхагІа мо подсобни балхашка ваттабац дешархой, халкъа боахаме эшаш йола продукци хьаеча дакъа лоацаш ба уж. Из а реформо дІадехар да. Дешархой шоаш дечун мах бовзийта лаьрхІа, бола шира техника вІаштІехь...

Грозный—селхан, тахан, кхоана

Укх деношка ВЛКСМ Старопромысловски райкомои «Радуга» яхача кинотеатра болхлошев чакхъяьккхар «Пушкина, Лермонтова, Толстоя хестаяьча, Октябро сийрдача новкъа яьккхача, са хьамсарча Нохч - ГІалгІайчен столица» яха тематически сайре. Из хьаеллаш къамаьл дир «Радуга» яхача кинотеатра директора М. Х. Шамаева.

Гулбеннараща хьалхашка къамаьлаш дир партеи къахьегамеи ветераний Республикански совета председателa В. И. Филькина, города керттерча архитектора Д. А. Кадиева, № 27 йолча библиотека болхлочо Р. М. Дахкильговас, ВЛКСМ Старопромысловски райкома хьалхарча секретара Л. Н. Мигуновас. Бокхача безамца йийцар цар вай столица, цун иразе вахар.

Сайре чакхйоалаш Грознех долча документальни фильмашкеи художественни самодеятельноста концертагеи хьежар гулбеннараш.

М. МАЖИТОВ.

«Грозгипронефтехим» института № 78 йолча берий беша зІамига доллаше а, къахьегам беза Іомаду бераш. Ший тайпара профориентаци ю царца воспитателаша Параконная Людмиласи Батчаева Жаннаси. Сурта тІа вайна гу шоай йоккхагІйолча группаца цар чакхдоаккхаш дола «Парикмахерская» яха сюжетно-ролевой ловзар.

И. ПЛИЕВА сурт.

Любомир КЫНЧАЕВ (Болгари)

ЭГІА ЦА ВИЧА ВОАЛИЙ

Больница чуиккхар из. Берригаш дІа-юха а тетте, унахо мехте тІара хьал а гІоттаваь, цун метта ше Іо а вижа, цІоrІа техар:

— Маха тоха сона! Живарий, сухалбелаш.

— МалагІа маха тохаргба хьона? — цецъяьлар дежурни медсестра.

— Эггара чІоагІагІа бар! — Боккъал сиха лелалаш! ЭгІадьва жІале цергаш техай сона. Со эгІаваленхьа сухалбелаш!

—Бланк хьа а мйца ша массаза ду хаттараш де йолаелар дежурни:

— Тайпан цІи, хьай цІи, даь цІи, маІа ва е кхал ва, фу хаьнный, мичахьа вах, санна, маца техай цергаш...

— Яхар-дувцар фуд ца ховш пациенто дийцачох укх тайпара сурт эттар: № 7 йолча трамвай чу хиннай жІале кІазилг корзинка чудоаллаш йола къона кхалсаг. «У-тю-тю!» аьнна кІазилга хьалхашка пІелгаш оагадаьд хургволча пациенто. ГІав-гІав аьнача кІазилга бордашта юкъебахаб цун пІелг.

Лор хьавийхар. Дийцачунга ла а дийгІа, больнице веначуьнга хьежар из. Церг теха моттиг корайоагІаш яцар.

— Мегаьд хІаьта, — аьлар лоро, — кІазилга мераже хьалхашка пІелгаш оагадир Іа?

— Оагадир! ЭгІавергвоацаш маха тоха сона.

— КІазилг эгІаь я аьнна хІана хет хьона?

— Сона цо церг техача, юхелаьттача йоккхача саго цІоrІа хьекхар: «Фуд ер да! Трамваяшка мишта леладу вІаштІехьа доаца жІалеш!»

Раьза воацаш пациента бІаре а хьежа, «у-тю-тю!» яхаш цун мерийна юххе ши пІелг оагабир лоро.

— Фу де воалл хьо? — мухь баьлар больнице веначунга.

— Хозахетий хьона? — хаьттар лоро.

— Во хет, — бакъдар аьлар вокхо.

КІазилга из дезаргдац аьнна хІана хетанзар хьона?

— Медсестрега йистхилар лор:

— Пациента цергаш теха цхьаккха белгало гац сона. КІазилга бага-м цхьаккха церг ца хинна хила а мег. Цул совгІа, хьаешше кІазилг эгІае йиш а яц. Пациенто дехар деш хиларах эггара йоккхагІа йола шприц а эггара сомагІа бола маха а хьакийчбе.

Пациента шийна хиннар фуд ха кхелехьа, маха тохара новкъа мел йола хІама тІера Іо а эза, иккаш тегаш бар беце шийла сомагІа боаца маха, тоха беззача, гІарчІ аьнна чубахийтар лоро.

— ВІай ца? — мухь а ба уремнкхар пациент.

ХІана хьай вордо чаккха лелалахь уккхазар? — Цергаш вІашхьакхоккхайр лоро. — Унахошта дарба де оттадь ре тхо уккхаз.

Пхо санна кабинета чура араиккхар пациент.

— Лора фу хиннад? — хаьттар цо шийна тІеххьа араьннача медсестрайга. — ЭгІаваь-м вац из?

— Дог кІаьде долаш а геттара бакъахьаре а саг вай ЭгІа ца вича воалий хьо санна вар дуьхьала ваьлча. — Са а даьккха тІатехар: — Миска кІазилг гІи! Цун ирах ца дах са хьона Іа эгІа ца деш хь дисадале.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «20-ча декабре». Телевизионни йиъ серн йола художественни фильм. «Террор». 3-гІа серн.
9.40 — «СССР халкъа музыкальни фольклор». Концерт.
10.20 — «Гуш долчох — теша хала да».
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Юртара горизонташ», «Прекрасная половина», «Чабанский путь», «Наш пахарь» яха документальни фильмаш.
15.50 — Концертни зале — школьникаш ба».
16.35 — «Кердадараш».
16.40 — «Массадолча сурташка — малх ба».
16.55 — «Известия» газета совгІата дунен халкъашта юкъера хоккеях йола турнир — Канаден — ЧССР. ВІашагІкхийтта командаш. 2-гІеи 3-гІеи периодаш.
18.10 — «Вахара путевка».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Деша тІехьа — гІулакх». Дувцаш да КПСС Устава проекта хувцамаш. Передача дІакьош ва — политически обозреватель Г. В. Пряхин.
19.40 — М. Равель. «Вальс». ДІалокх Московски государственни филармони академически симфонически оркестро.
19.55 — «В. И. Ленин. Вахара оагІонаш». «Из «Искры»... 1900—1907 шш.» яхача цикла дукха сереш йолча телевизионни фильма премьера «Вай большевикаш да» яха 2-гІа фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Известия» газета приз йоккхаш дунен халкъашта юкъера хоккеях йола турнир. СССР — Швеци. ВІашагІкхийтта командаш. 2-гІеи 3-гІеи периодаш.
22.55 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранара гимнастика.
8.15 — «...Настоящая фамилия не установлена» яха документальни фильм.
8.35, 9.35 — Юкъара биологи. 10-гІа класс.
9.05, 13.05 — Испански мотт.
10.05 — СПТУ дешаш барашта. В. И. Ленин «Партийни организаци партийни литератури».
10.35, 11.40 — Зоологи. 7-гІа класс.
11.00 — «Даьхеи сигале лораеш». Іилма-популярни фильм.
11.10 — «Мамай школа».
12.10 — Истори. 8-гІа класс.
12.40 — А. П. Чехов. «Хамелеон». 6-гІа класс.
13.35 — «Берий цІейш» яха субтитраш дола художественни фильм.
15.05 — «Кердадараш».
16.50 — «Милый лжец» яха телевизионни фильм. Хьалхара серн.
18.00 — «Хургболча хьувкъама лоархІам» яха беседа (нохчий меттала).
18.15 — «Нохч - ГІалгІайчен ди».
18.35 — Ритмически гимнастика.
19.05 — «Специалиста потенциал».
19.35 — Юкъаш я ЦК КПСС проекташ.
19.55 — «Бийса даьнъала хийла шун, бераш!».
20.00 — «Кердадараш».
20.15 — «Кердадараш».
20.20 — Езача атлетика СССР чемпионат Кубоки.
21.00 — «Ха».
21.35 — «20-ча декабре» яха телевизионни йиъ серн йола художественни фильм. «ВЧК». 4-гІа серн.
22.40 — «Кердадараш».

20 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «20-ча декабре» яха телевизионни йиъ серн йола художественни фильм. «ВЧК». 4-гІа серн.
9.40 — «Баку. ТІема шерашка» яха телевизионни документальни фильма премьера.
10.30 — «И. Дунаевски мукъамаш».
11.15 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Гаьнардар — гаргада». Документальни фильмаш: «Керда оагІонаш», «ТІехьенна бола хоам».
15.25 — «Эрсий мотт».
15.55 — Подмосковьера агропромышленни комплекс.
16.25 — «Кердадараш».
16.30 — «Лаьттеи, сигалеи форда тІеи».
17.00 — «Пятилетке хьалхалаттараш». Іилма - популярни фильм.
17.20 — Экрана тІа А. Гайдара турпалаш. «ТІема къайленаш».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Халкъа мукъамаш».
19.15 — Вай вахара програма. Юцаш я ЦК КПСС проекташ. ЦК КПСС дунен халкъашта юкъерча отдела зам. заведующи К. Н. Брутенца выступлени.
19.40 — «Кердадараш».
19.50 — «В. И. Ленин. Вахара оагІонаш». «Из «Искры»... 1900—1907 шш.». Телевизионни дукхасерийни фильма премьера. «На штурм самодержавия». 3-гІа фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Салют, фестиваль!» яха передача оагІонаш.
23.05 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранара гимнастика.
8.15 — «Дукха дахалда» яха телевизионни документальни фильм.
8.35 — «Природоведение» яхача передача почта».
9.05, 13.00 — Английски мотт. Хьеха 1-гІа шу.
9.35 — Ф. Листа музыка.
10.35, 11.35 — А. С. Пушкина «Дубровский». 5-гІа класс.
11.05 — Іилма - популярни фильм.
12.10 — XVIII бІаьшере йоаллашен XIX бІаьшере йолалуш эрсий искусства. Провинциальный портрет.
13.30 — Росси революце 80 шу дузаш 1905—1907 шш. Партех дола дувцараш «ДІахада вай къаьнарча Іамах».
14.15 — Вс. Вишневский — писатель-коммунист.
15.05 — «Кердадараш».
16.05 — «Хьамсара харц яув саг». (Милый лжец) яха телевизионни фильм. 2-гІа серн.
17.00 — «Артековцы». Документальни фильм.
17.30 — «Дешархо» (гІалгІай меттала).
18.00 — Юртбоахама обозрени. «Ахархой хІара деннара йоахко».
18.35 — «Къонабараш — ферме» (нохчий меттала).
18.40 — «Звено надежности». Документальни фильм.
19.15 — «Миштий доахан Іангара дахара кийчо». Рейд (нохчий меттала).
19.30 — Киножурнал.
19.40 — Энергетика денна хетаяь. «Энергоресурсаш кхояра».
19.55 — «Бийса даьнъала хийла шун, бераш!».
20.05 — «Объективо бехи бу».
20.20 — Езача атлетика СССР чемпионати Кубоки.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Известия» газета совгІата дунен халкъашта юкъера хоккеях йола турнир. Финлянди — Швеци. ВІашагІкхийтта командаш. 2-гІеи, 3-гІеи периодаш.
22.55 — «Кердадараш».

РАДИО

19 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай програма.
8.35 — Реклама.
8.40 — 9.00 — «Юкъара порядок». Радиожурнал.
9.15 — 10.00 — Ваьча мехкай даьха иллеш».
11.15 — БоикхагІчарна берех лаьца. Нани цІагІа а школе а. Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Микрофонаца Грозне гІолла».
11.45 — 12.00 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай програма. Хаоттам.
17.15 — «Патриот» (нохчий меттала).
17.31 — «Шоана, юртбоахама хьалхалаттараш». Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — КПСС XXVII съезда накъадолхаш!
накъадолхаш« «Хьайбаш лелaдераш яхье бувл» (гІалгІай меттала).
18.40 — 19.00 — «Халкъа контроль болх беш я» (нохчий меттала).

20 ДЕКАБРЬ.

I ПРОГРАММА

6.40 — Керда хоамаш.
6.55—7.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай програма.
8.36—9.00 — А. Шахбулатова иллеш.
11.15 — «Іилма - производства».
11.30 — «Партийни съезда накъадолхаш». Яздархочун А. Ведзижева беседа (гІалгІай меттала).
11.45 — В. И. Ленин. КПСС демократически централизмах чурча партийни отношенех. (Беседа).
13.15—15.30 — «Поэт а гражданин а» М. Мамакаева 75 шу дузаш (нохчий меттала).
17.15 — Передачай програма. Хаоттам.
17.16 — «ДоттагІий оазаш».
17.31 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Юртара вахар».
18.40—19.00 — «Хьона, Даьхе, салтечун дог» (гІалгІай меттала).

Хаоттам

Тахан республике гІоллеи Грозней морхаш а йолаш, лоа а делхаш, наькъашна ша билла а йолаш, малхбузе хьара секунде 5 — 10 метр чІоагІа мух а хьеккхаш хилеи фегара температура республике 0 — 5, Грозне 1 — 3 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, тайп-тайпарча оагІонашка хьара секунде 3 — 7 метр чІоагІа мух а хьеккхаш хилеи фегара температура бийсана 6 — 8 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-37; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорсе — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

СФ 00366 «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5443.